

КОЛЕКЦИЯ
ПРИКАЗКИ
И ЛЕГЕНДИ

Пьер Гримал

Приказки и
легенди от древен
ШУМЕР

ПИЕР ГРИМАЛ ПРИКАЗКИ И ЛЕГЕНДИ ОТ ДРЕВЕН ШУМЕР

Превод: Мария Груева

chitanka.info

Отначало нямало и Земя, ни Небе, нито дори Време. После от Сладката и Солената вода се родили Светът, Времето, боговете и хората. Тогава започнали да се случват какви ли не приключения. Героят Гилгамеш поискал да стане безсмъртен. Проклятието на един слуга пречупило крилете на бога на Ураганите. Богът на пролетта Телейну се обидил на хората и Земята потънала в зимен мрак. На един човек му се родили близнаци, които цял живот страдали, защото им дал неподходящи имена.

Всичко това се случило по времето, когато боговете слизали на Земята, а и хората били чести гости на небесния палат.

СЪТВОРЕНИЕТО НА ЧОВЕКА

Преди да се появи Времето нямало нищо. Нищо, освен две Води, които течали редом без брегове, без граници. Въпреки това те не се смесвали — всяка имала по едно божество, което да я ръководи: Сладката вода се подчинявала на бог Апсу, Солената — на жена му Тиамат. Това продължило много дълго, но тъй като Времето не съществувало, не може да се каже точно колко — години, десетилетия или векове. Всичко, което ни е известно е, че Апсу течал до Тиамат и че това продължило много дълго. После, като всяко добро семейство, те си родили деца — син и дъщеря, наречени Лахму и Лахаму. За тях не знаем много нещо, освен че те на свой ред родили Аншар и Кишар. При това поколение нещата започнали да добиват форма. Докато по времето на Апсу и Тиамат имало само две Води, течащи редом, ето че при Аншар и Кишар се появили Горе и Долу: светът започнал да добива форма и Времето да тече. Времето не е някакъв бог, а усещането, което боговете имат за себе си. Аншар владееел всичко, което било Горе, а Кишар — всичко, което било Долу. Така почнали да се оформят Небе и Земя — свят на боговете и свят на хората. Аншар и Кишар имали само едно дете — син, наречен Ану, който завладял Небето. Тогава се появил небосводът, обсипан със звезди, този прозрачен кристален купол, тъмен през нощта и прозрачен през деня, с който всичко, що е земно, е свързано с тайнствени нишки. Ану царувал над Небето и на свой ред заченал единствен син: това бил Еа. По негово време Вселената била оживена от нова сила — Духа. Защото Еа не бил просто Горе или Долу, Сладката или Солена вода, той не бил дори Небето — той бил Онзи-който-знае. В него по тайнствен начин пребивавали всички същества, живели до този ден. Той познавал скритите мотиви на всяка тяхна постъпка. В света вече нямало тайни, защото Еа знаел всичко.

Оттогава поколенията започнали много бързо да се сменят. Нароили се множество божества, като всяко от тях притежавало едно от качествата на Еа. Имало бог на Войната, богиня на тъкачките,

покровител на занаятчиите, на жетварите, на овчарите, божества на изворите и на планините. Еа зачевал с разума си бъдещите създания — от всяка негова мисъл се раждал бог. Не след дълго Вселената се изпълнила от шумна и буйна тълпа божества, които играели, преследвали се, карали се, както децата обичат да палуват в прахта през пролетните вечери.

Всичко това много дразнело двамата най-стари богове, баба Тиамат и бога Апсу, които вече не можели да си текат в тишина, защото спокойствието им било нарушавано от шумните игри на техните пра-пра-внуци. Тиамат понасяла мълчаливо всичко това — като всички баби, но Апсу бил един стар мърморко, който обичал да обикаля на спокойствие владенията си и презирал новостите. Накрая той не издържал. И тъй като обикновено бил придружаван от едно зло джудже, наречено Муму, натоварено да го развлича със смешките си и да угодничи на Апсу, когато бил недоволен от себе си и от другите, той поискал съвет от него как да възстанови реда във Вселената. Муму му подсказал, че най-добре би било да попита Тиамат, най-умната от всички възрастни дами. Но вместо спокойно да обсъди въпроса, Апсу веднага ядосано се развикал. Оплакал се бурно от шумотевицата на малките богове и поискал Тиамат да ги накара да спрат. Тиамат, която не обичала да ѝ заповядват, отказала да помогне на мъжа си.

— Какво искаш — рекла тя, — децата са си деца, те трябва да играят и да са шумни. Ние никога не сме били млади, но това не е причина да не разбираме онези, които са. По наше време нямаше бъдеще, тъй като нямаше Време. Най-добре е да си мълчим и да понасяме примирено.

Апсу бил оскърбен от думите на жена си и Муму му прошепнал на ухото:

— Остави я тази мърморана, тя не знае какво говори. Ти имаш правото да изискваш спокойствие; ти си могъщ, премахни всички тези нехранимайковци. Нима не си достатъчно силен, за да ги унищожиш?

Апсу, зарадван, че най-сетне е разбран, целунал Муму и решил да последва съвета му. Той събрал боговете и им съобщил своя план (по което веднага можем да установим, че не бил много съобразителен и че бил заслепен от гордост).

Като чули думите му, боговете полудели. Дълбоко в себе си те уважавали Апсу и ако той бил подходил по по-различен начин, сигурно

щял да ги убеди. Но той ги изплашил и всички побегнали на различни страни по-лудешки от всякога и вдигнали оглушителен шум. Само съобразителният Еа не бил изненадан от заплахите на Апсу. Той отдавна очаквал нещо подобно и докато братята му били отчаяни, седнал настрана от тях и започнал да размишлява.

Не след дълго намерил решение. Взел една стомна, напълнил я с вода и произнесъл над нея магически слова. После се отправил към Апсу и Муму и възможно най-любезно им предложил да пият. Апсу открай време имал слабост към Еа, който бил най-послушен от децата и най-рядко се намесвал в разприте на боговете от младото поколение. Без да подозира нищо, Апсу пил от стомната и Муму го последвал. Моментално и двамата заспали дълбок сън. Тогава, без да губи и минута, Еа взел символите на властта от стария Апсу — махнал му короната, скиптъра и широката бродирана роба с цвета на небето. После с един замах на сабята отсякъл главата на Апсу. А на Муму, който съвсем не бил толкова могъщ, тоест, не представлявал кой знае каква опасност, а и бил прегрешил само от долни чувства, той промушил една халка през носа като на панаирджийска мечка и го хвърлил в затвора.

След като станал Господар на боговете, Еа си построил приказен палат на върха на планината Ливан и вдигнал разкошна сватба с богинята Дамкина. Отдъхнали си боговете, приветствали с радост Еа и на Небето за известно време се възцарило спокойствие.

Но след сватбата идва раждането и скоро се родил синът на Еа и Дамкина, Господарят Мардук. Той веднага станал любимец на всички. Богините се надпреварвали да се грижат за хубавото дете, което получило най-прекрасните подаръци от кръстници и кръстнички. Мардук бил роден с мъдростта на възрастен мъж, скоро пораснал и надминал по ръст и сила всички останали богове на Небето.

Баща му, щастлив, че има такова прелестно дете, решил да го дари с два пъти повече мощ, отколкото другите богове. Накрая се случило онова, което се случва с всички разглезени деца, пък били те и богове. Мардук станал наистина непоносим. Шумните игри на боговете, които някога толкова отчайвали стария Апсу, били невинни удоволствия в сравнение с дяволските хрумвания на Мардук.

Мардук бил получил от Еа два пъти повече мощ, отколкото другите: това се изразявало в два чифта очи, две усти, четири уши, с

които той си служел за добро и за зло. Шпионирал всичко, което ставало на Небето, бил винаги първият, който разпространявал лошите новини и разкривал съкровени тайни. Бродел навсякъде. Богините никога не били сигурни дали няма да го открият в стаята си за преобличане, докато се гримират или нагласят украшения, с които да прикрият някои малки несъвършенства. Ако някой бог пийнел малко повече на банкет, Мардук отивал и разказвал това на всички и виновникът се чувствал дълбоко засрамен. От любимец Мардук започнал да се превръща във всеобщ враг.

Скоро той вече не се задоволявал с тези безобидни дяволии, а започнал да обръща всичко наопаки. Например, един ден решил да завърже с огромна верига, която сам бил измайсторил, боговете на Вятъра и ги пуснал едва когато му се прищяло. Друг път се захванал с дракона, който пазел палата на боговете и му закачил огромен камък на опашката, след което му сложил здрав намордник, та чудовището, което било ужас за самите богове и най-вече за богините, заприличало на засрамен наказан пудел.

Еа само се усмихвал и през ум не му минавало да се скара на сина си. Той си припомнял своето собствено детство и с мъдростта си разбирал, че дори щуротиите на Мардук имат значение за съдбата на Света и развитието на Нещата. Но не така мислели лелите и чичовците на Мардук, чийто дух не бил толкова просветлен и затова обръщали внимание единствено на неприятностите, които пряко ги засягали. Из семейството се носел глух ропот. Най-накрая една делегация от чичовци се представила пред старата Тиамат и казала:

— Бабо, животът стана невъзможен заради Мардук. Едно време ти бе благоразумна и снизходителна, но и най-добрите чувства могат да бъдат прекалени понякога. Не е време за доброта. Когато ставаше въпрос за нашите щуротии, ти имаше право да ни простиш и да изчакаш. Ето, че станяхме порядъчни и мирни. (И като рекли това, те погладили красивите си асирийски бради, изрядно вчесани и парфюмирани.) Но Мардук никога няма да се оправи. Време е, Бабо, ти единствена си способна да изискаш от този размирник уважението, което ни дължи. Стани и иди да го накажеш.

— Добре, — отвърнала Тиамат — ще се заема с това. Но не забравяйте, че Мардук е по-силен от всички нас. Трябва ни подкрепа. Специално за случая ще създам чудовища, способни да го стреснат.

И пред очите на боговете старата Тиамат накарала от земята да изникнат страховити същества, кошмарни творения, обсипани с огромни игли, с отровни пипала, които бълвали огън, дим и урагани. Много от тях светели като ковашки огън и било невъзможно да се издържи на техния блясък. Други били гиганти, чиито тела завършвали със скорпионски опашки. Имало ужасяващи птици с криле на прилепи, огромни като планина; коне с човешки тела и с бързи като ветровете на пустинята бронзови копита. Накрая тази ужасяваща армия била готова и Тиамат я поверила на бог Кингу, когото назначила за военачалник. Всички запели войнствени химни, изпълнени с хули и заплахи срещу Мардук и се отправили на път. Мардук не подозирал за заговора. Но Всички тези приготовления не могли да се изплъзнат от погледа на Еа, който страшно се ядосал — толкова много, че мислите му се объркали и му били необходими огромни усилия, за да състави някакъв отбранителен план. Най-послед той отишъл при своя дядо Аншар и му разкрил, че Тиамат е организидала армия от чудовища и се готви да разруши Вселената. На свой ред Аншар се изплашил.

— Еа — рекъл той, — ти си смел бог — доказва го някога в подобен случай, като срази Апсу. Покажи и днес на какво си способен и тръгни срещу Тиамат и Кингу.

Окрилен от тези слова, Еа тръгнал срещу армията на бунтовниците. Но когато видял чудовищата, не издържал и избягал. Върнал се при Аншар и му признал крушението си. Тогава Аншар се обърнал към сина си Ану и го помолил да вземе в свои ръце борбата с Тиамат. Тъй като силата би била безполезна срещу такъв противник, той го посъветвал да използва хитрост. Може би с малко дипломатичност би могъл да укроти старата богиня. И Ану, на свой ред, тръгнал на път. Но когато застанал пред Тиамат, по дивото изражение на лицето ѝ разбрал, че дипломатията няма да свърши никаква работа и като Еа избягал, прибрал се при Аншар и се хвърлил в краката му.

В царския палат всички, които били останали верни на Аншар, били завладени от отчаяние: боговете се търкаляли по земята, богините пищяли; от време навреме се скупчвали плътно като подплашени овце и си шептяли:

— Така значи, никой не може да се справи с Тиамат? И нейните чудовища ще ни хванат, и каква ли ще бъде смъртта ни?

При това положение на нещата и виждайки ужаса на боговете, Аншар облякъл робата на могъществото и властта и седнал на трона.

— Има само едно същество — рекъл той, — което може да ни спаси. Мардук е виновен за този бунт. Мардук единствен може да се хвърли във война с Тиамат и да я победи.

Еа, който знаел, че един ден ще се стигне до това, бил изпълнен с радост. Той завел Мардук в една отделена от другите стая и му обяснил положението. После го помолил да отиде при Аншар и сам да му предложи услугите си. Аншар имал слабост към него, уверил го баща му, и сега бил моментът да се спечели благоразположението му: часът на падението за едни е очакваният щастлив случай за онзи, който е умел и силен. Мардук, който винаги искал да бъде пръв, веднага се подчинил на баща си. Представил се пред Аншар, облечен във военски доспехи, които така умело подчертавали храбростта му, че дядо му се разнежил. Мардук веднага предложил услугите си, които били приети. После си припомнил съветите на Еа и продължил:

— Аншар, аз наистина искам да приема рисковете на войната. Но щом измежду всички богове аз съм единственият, който би могъл да спечели битката срещу Тиамат, нима не е справедливо след победата аз да бъда пръв сред тях? Само ти, о, Почитаеми Татко, имаш властта да ме дариш с тази почест. Съобщи твоето решение на всички божествени същества на Небето, на Земята и във Водата. Кажи им, че от сега нататък аз ще бъда техният господар и ще създавам законите.

Аншар решил, че молбата на Мардук е справедлива и веднага започнал да събира всички богове, които му били останали верни. Извикал при себе си вестоносеца Гага и го изпратил при Лахму и Лахаму, които живеели много отдалечени в Океана. Защото само Лахму и Лахаму знаели къде да открият и най-незначителните богове, които никога не се появявали в Небесния палат, но чието присъствие било необходимо, за да се обяви възцаряването на Мардук. За няколко часа Гага разнесъл съобщението и скоро Небесният палат се изпълнил със странни богове, далечни братовчеди, които никой не бил виждал, но които така или иначе принадлежали към голямото семейство на боговете. Всички били много силно заинтригувани.

— Какво става? — питали се те един друг. — Какво се е случило, та Тиамат да излезе от обичайното си спокойствие и да се захваща с война?

И всички се блъскали и разминавали в големия палат, задавайки си безкрайни въпроси, радостно възкликвали при вида на стар приятел, поздравявали се по-фамилиарно или по-церемониално, според това кого по-скоро са срещали и кого никога не са виждали. Приличало на семейно събиране, което се случва един път при всяко човешко поколение. Накрая цялата шумотевица се усмирила; поднесли разхладителни напитки и това повдигнало настроението на всички. Образуваха се и се разпадаха различни групички; вече никой не мислел за повода на това общо събиране на боговете. Мислели само как да се възползват от празника и всеки бил готов да приеме каквото и да е предложение. Това бил момента, който Аншар очаквал. В тронната зала, където бил приемът, имало издигнат подиум. В момента, когато шумът бил вече съвсем оглушителен, завесата, която го скривала, се вдигнала и Мардук, умело осветен, за да изпъкне фигурата и красотата му, се появил. Тълпата от далечни млади братовчеди започнала да ръкопляска и дала сигнал за овации.

— Нека Мардук бъде нашият цар! Да живее Мардук, смелият, силният! Смърт на Враговете му!

И най-важните богове били въввлечени в превъзнасянето на Мардук. В този момент един прислужник подал царската роба на Мардук и някой извикал:

— Мардук, ти могъщият, само една дума да кажеш и тази роба ще изчезне. Само една дума да кажеш и тя ще се появи отново.

А Мардук, който освен всякакви лудории бил изучил и изкуството на магията, с усмивка произнесъл съдбовната дума и дрехата изчезнала пред очите на всички. После, като почакал няколко минути, за да се увери, че всички са осъзнали чудото, той изрекъл нужната дума и дрехата отново се появила. И тогава настанала истинска лудост: боговете се хвърлили по корем и смирено отдали почести на Мардук. Донесли му царствените символи: предали му големия ятаган на Аншар и всички обявили, че ще тръгнат срещу Тиамат. Но Мардук им благодарил и заявил, че ще отиде сам, така че боговете, които били малко нещо преяли, пък и доста пияни от нектар и въодушевление, се прибрали по домовете си. Мардук бил постигнал онова, което желал.

Сега трябвало да заслужи дадената му власт. Той взел лъка и колчана си, после се качил на колесницата си, обгърнал се с

гръмотевични облаци, чиито отблясъци го осветявали в червена светлина и наредил да му донесат една огромна мрежа, за да омотае чудовищата, с които трябвало да се сражава. После повикал Ураганите да вървят до него. Преди да тръгне на път, взел една последна предпазна мярка: намазал лицето си с червена пудра, която щяла да го предпазва от магии, а в гънките на робата си скрил уханна трева, която да разпръсне зловонията на Тиамат и нейните чудовища.

Така въоръжен, Мардук се появил пред Тиамат и Кингу. Кингу се уплашил, но Тиамат не трепнала и го предизвикала, хвърляйки в лицето му обида. Мардук, който добре знаел цялата ѝ история, ѝ отговорил с ругателство. Укорил я, че някога е допуснала убийството на собствения си мъж и го е заместила с Кингу. Болезнено засегната, старата богиня искала сама да се бие с младия нахалник. Като отместила чудовищата, които искали да я защитават, тя застанала лице в лице с Мардук и се хвърлила върху него с отворени челюсти. Но тя била заслепена от гняв. Мардук бил предвидил и това. Отстъпил Крачка и хвърлил мрежата пред Тиамат, която се оплела в нея като риба-тон и отчаяно се замъчила да се отскубне. Мардук направил знак на Урагана, който се хвърлил напред и проникнал в отворената уста на Тиамат. Тя вече не можела да затвори устните си. Тогава, съвсем спокойно, Мардук обтегнал лъка си и насочил стрелата си към гърлото на Тиамат. Стрелата проникнала в гръкляна, пронизала белите дробове и достигнала до сърцето. И Тиамат се строполила, окончателно победена. При вида на нейната смърт всичките ѝ чудовища се изплашили и се разпръснали. Нямали време да стигнат далеч. Ураганите, на които Мардук заповядвал, ги завъртели и никак не било трудно да бъдат оковани. После ги захвърлили в подземните бездни. Най-страшните били стъпкани, размазани като змии и цялата им гордост и злоба се изпарили. Кингу бил пленен заедно с другите и било решено да го накажат с вечен затвор и да го зачеркнат от списъка на боговете.

Когато научил от Еа за победата на Мардук, Аншар се изпълнил с радост и забързал да посрещне победителя с дарове и хвалебствени песни. И това, което Еа бил предвидил, станало. Мардук наистина бил Цар и Господар на Света: след победата си той нямало да се задоволи да възстанови стария порядък. Без много да се заслуша в хвалебствията на Аншар, той веднага се заел да създава един нов Свят.

Първо с един удар на брадвата разбил главата на Тиамат. Кръвта на богинята се разплискала из Вселената, носена от Ветровете. Така един нов плодовит сок бил отприщен и готов да ражда живот навсякъде. После Мардук разсякъл трупа на Тиамат, като мида и едната част от тялото ѝ станала Небе, а другата Земя.

На мястото на стария безпорядък бил установен нов ред. Мардук поверил на Ану властта над Небесните селения. На Енлил — половината от света, разположена между Небето и Земята. Еа станал господар на подземните Води. Като сторил това, Мардук закачил Звездите по небосвода, заповядал на Слънцето да се върти около Земята, а също и на Луната. Отворил във Вселената една врата на Изток и една на Запад, за да направи път на Слънцето. Уредил хода на звездите, определил дължината на сезоните и на годините и оттук нататък Времето вече било отмерено.

Но боговете пак се оплаквали.

— И какво — рекли те, — ти създаде нов ред в Света, на всеки от нас даде някаква задача. Сега сме претрупани от работа. От господари се превърнахме в роби и никой не ни прислужва.

Мардук преценил, че молбата им е законна и дълго търсил решение. Накрая им казал:

— Ще създам едно малко същество, което няма да бъде опасно, тъй като ще е много слабо. Ще го нарека Човек и той ще се нагърби с вашето обслужване. Той ще живее на Земята и няма да може да се качва на Небето, нито да се гмурка в подземните Води.

Горд от това свое изобретение, той отишъл да сподели проекта си с Еа, който му казал:

— Щом искаш да сътвориш ново същество, защо не използваш кръвта и плътта на някой от бунтовниците от подземните затвори?

И тъй като Мардук смятал, че след Тиамат най-големият виновник е Кингу, той го извадил от килията му, отсякъл му главата и дал, още топъл, трупа му на Еа. Еа сътворил от него едно малко създание, което на всички богове се сторило смехотворно, но много подходящо за ролята, която му била отредена. Така се родила расата на Човеците.

Боговете били доволни от това творение, което не изглеждало опасно и щяло да им служи. Те благословили господаря Мардук и решили да му издигнат светилище във Вавилон. Те работили две

години, събирали материали, печали тухли на слънцето, не жалели хоросан. След две години, когато привършили работата си, те го показали на Мардук. Това бил палатът на Иесагийл, построен в средата на града, в чест на Мардук.

В деня на освещаването му боговете се събрали в Иесагийл, както преди се събирали при Аншар: срещали се далечни братовчеди, които не били идвали в Месопотамия преди този паметен ден и се дивяли на промените. Най-вече наблюдавали Слънцето и Луната, които им се сторили най-красивите и странни неща на света. Качили ги на високата кула и им обяснили хода на звездите и цикъла на сезоните. Те поклащали глава, важно одобрявали и накрая взаимно си признавали, че не са разбрали почти нищо. Показали им хората и те пожелали да подържат един-двама в ръцете си; слугите на Мардук едва успели да ги възспрат, обяснявайки им, че хората са крехки и че божественият допир би ги умъртвил. Като разбрали, че единствената роля на тези дребосъци е да им служат, далечните богове силно се зарадвали.

Те пожелали да разцелуват Мардук и непрестанно му повтаряли каква прекрасна идея била избирането му за цар.

След като празникът свършил, Мардук останал в Иесагийл, на върха на кулата и там боговете и хората идвали да се съветват за работите на Света. Той окачил на Небето своя огромен лък, като символ на помирение с демоните на Тиамат, та всички да се възхищават на оръжието на неговата мощ. И всеки път, на празника на Новата година, всичко живо прииждало във Вавилон и отдавало почести на господаря Мардук, владетел на Иесагийл, ваятел на Небето и Земята, разпоредител на Света, усмирител на Вселената, на когото хората дължат мира и спокойствието си.

ИСТОРИЯТА НА ГИЛГАМЕШ

Имало едно време в Урук един цар, който бил много силен и велик. Тогава боговете и хората още не били съвсем разделени и съществували пътища от Небето до Земята и обратно. Този цар се наричал Гилгамеш. Той бил отчасти бог, отчасти човек. Две трети от тялото му били на бог, но третата била смъртна. И характерът му бил такъв — двойствен: той бил могъщ и неудържим, каквито са боговете, затова смятал, че може да придобие безсмъртие, но всеки път човешкото, което носел в себе си, му пречело да постигне целта си и накрая трябвало да се подчини на Смъртта.

В началото на живота си Гилгамеш царувал над Урук и бил ужасен тиранин. Поробвал хората, отвличал дъщерите и жените, за да ги направи слугини в палата си и всички негови поданици били много недоволни. Накрая, изтормозени от произвола му, хората от Урук се оплакали на боговете. Ану, богът на Небето чул молбите им и се смилил над тях. Той се обърнал към Великата богиня Аруру, същата онази, която някога била създала хората от глина и им била вдъхнала живот:

— Ти, която създаде хората със собствените си ръце и им даде живот, направи сега едно същество, способно да се бори срещу Гилгамеш, царя на Урук, защото никой човек не може да му се противопостави, а неговата тирания е нетърпима за поданиците му.

Аруру взела вода в шепата си, взела парче глина и го намокрила, както правят грънчарите и ето че под пръстите ѝ излязло гигантско същество — бъдещият равностоен противник на Гилгамеш. Тя го оформила по подобие на самия бог Ану и го нарекла Енкиду. Дарила го с войнствен дух, който веднага си личал от външността му. Косите на Енкиду покривали тила му, цялото му тяло било така обрасло с косми, че твърде малко се различавало от животинските кожи, с които бил облечен.

След като създала Енкиду, Аруру го пуснала на Земята, където той заживял като звяр. Обичал да се въргаля из блатата като глиган, да

тича из високите треви като газела. Вечер отивал при изворите и, легнал по корем, пиел вода като воловете. Енкиду си живеел така, доволен от слънцето, което му светело, от вятъра, който го охлажда след препускането, от тревите и листата, с които се хранел. Никой не знаел за неговото съществуване.

Но веднъж надвечер някакъв ловец, който дебнел на водопоя една газела, видял вместо животното някакво гигантско същество, което приличало на човек, но се държало като звяр. Без да губи и секунда, ужасеният ловец хукнал към къщи. Докато стигне, останал без дъх и сърцето му щяло да изскочи, но не посмял никому да разкаже за странното видение, което бил съзрял при водата.

На другия ден по същото време той пак отишъл на онова място и пак видял Енкиду да пие вода. Ловецът разбрал, че чудовищното създание не е плод на въображението му. Тогава разбрал защо от няколко дни всички клопки, които поставял, на сутринта били изчезнали и защо рововете, които изкопавал и внимателно покривал с клони, за да лови диви животни, сякаш от самосебеси отново се запълвали. Тъкмо Енкиду освобождавал животните, чупел клопките, обезвреждавал рововете и се изхитрявал да провали лова му.

Енкиду правел така, понеже сърцето му било невинно и защото му било мъчно за животните — той знаел, че и те като него обичат да тичат на свобода и не можел да понесе мисълта, че приятелите му в игрите ще бъдат хванати и убити. Но това не засягало ловеца, който си изкарвал прехраната от дивеча и вече не можел да се прибира в къщи с празни ръце. Така е то — великаните открай време създават неприятности на простосмъртните, дори когато са изпълнени с добри намерения. Енкиду отдавна бил забелязал ловеца, който го наблюдавал всяка вечер иззад храста си, но хич не се притеснявал. Пък и с какво можело да го стресне това малко плашливо същество, скрито в гъсталака?

Енкиду презирал хората, защото не ги познавал.

След няколко дни ловецът отишъл при баща си, който бил уважаван и мъдър човек.

— Татко — рекъл му той, — в полята броди някакво чудовищно същество. Прилича на човек, но е много по-голям и по-силен от най-силния воин. Не е облечен като човек, ако го видиш ще го вземеш за пустинен звяр, толкова рошав и космат е, но ходи като нас на два крака

и погледът му блести. Скита наоколо заедно със стадата и животните не се страхуват от него, а самият той не се бои нито от лъва, нито от пантерата. Всичко това — продължил той — не би имало голямо значение, ако той не се бе изхитрил да маха клопките ми и да запълва рововете. Вече няколко дена се връщам в къщи с празни ръце, а едно време... Дори не мога вече да се надявам, че ще успея да причакам някое животно на водопоя. Чудовището първо ме открива и подплашва животните. Нищо не мога да сторя срещу него. Знам, че той не иска да ми причини зло, но докато броди из равнината, не мога да хвана никакъв улов.

Бащата разбрал, че синът му не ще успее да се справи сам с врага си и го посъветвал да отиде в Урук и измоли помощта на Гилгамеш. Тръгнал ловецът да дири подкрепа от царя. Тъкмо това бил намислил бог Ану, когато заповядал на Аруру да създаде Енкиду: на тиранина трябвало да се противопостави някой също толкова могъщ колкото него. Тогава, мислел си Ану, двамата гиганти ще се впуснат в двубой, а през това време хората от Урук ще си отдъхнат.

Като научил, че някакво чудовище броди из владенията му, Гилгамеш намислил една хитрина.

— Върни се — рекъл той на ловеца — при извора, от който пие великанът. Но не отивай сам. Вземи със себе си една млада жена, някоя от най-красивите прислужници в моя дворец и нека тя го заговори. Ти стой настрана и само гледай какво ще се случи.

Ловецът го послушал и се върнал в своя край, придружен от една от прислужниците на Гилгамеш, а на следващата вечер, на мръкване и двамата задебнали край водопоя.

Когато Енкиду се появил, ловецът се свил зад един храст. За разлика от него, младата жена не показвала никакви признаци на страх. Тя смело излязла из листака и се отправила към чудовището. Като я зърнало, то застинало от удивление. Тя се запътила към него и двамата сякаш били омагьосани един от друг. Енкиду никога не бил виждал подобно същество. До този ден от човешкия род той познавал само ловеца и не си бил съставил особено високо мнение за него. Но сега сякаш навлизал в нов свят, за който нямал съвършено никаква представа. Очите на младата жена светели с нежния блясък на очите на газелите, тя вървяла бавно и Енкиду, който дотогава толкова се гордеел с бързината си, изведнъж си рекъл, че в нейната походка има нещо по-

красиво дори от летящата птица, по-гъвкаво от пантера, готвеща се за скок, по-скъпоценно от потрепването на светлината в утринния ветреца. Той стоял прав, несръчен и смутен от погледа на младата жена. Нейните коси били грижливо причесани, докато неговите стърчали на всички страни. Тя носела туника от искрящо бял лен и отгоре леко наметало от бял вълнен плат. На врата ѝ просветвало златно колие, на ушите ѝ висели тежки изцяло изработени обици. А горкият Енкиду бил наметнат как да е с лошо скроени кожи. Енкиду изведнъж се видял такъв, какъвто бил и ужасно се засрамил от себе си. Но когато младата жена се приближила до него, станало чудо. Той, който дотогава не бил произнасял човешка реч и разбирал единствено езика на животните, се чул да поздравява младата жена на човешки език — наречието на града Урук. И когато жената отвърнала на поздрава му, той разбрал нейните думи — и те му се сторили най-хубавото нещо на света.

— Енкиду — говорела му тя, — ти си красив като бог. Ти си силен, бягаш леко, сигурно богиня те е родила. Ела, не оставай в пустинята. Ти не заслужаваш да живееш сред лъвовете и лисиците. Ти си създаден да бъдеш сред хората. Ела в Урук. Господарят Гилгамеш ще те посрещне и ще те настави в палата си и ти ще имаш роби и прислужници, и ще бъдеш заедно с везирите му, които го съветват. Ела, Енкиду, господарят Гилгамеш ме води при теб. Не отказвай неговата дружба, както и моята.

Енкиду бил завладян от желание да последва младата жена.

Това, което го водело, обаче, била по-скоро любовта му към нея, отколкото стремежът да се запознае с Гилгамеш — той твърде слабо го интересувал. От друга страна, се питал струва ли си да изостави волния живот, щастието да броди където си пожелае, безгрижен и без господар? — Той се бил поотдалечил от извора, за да пресрещне младата жена. Стадо газели, които преди пиели заедно с него, стояли притеснени до водата и не се осмелявали да утолят жаждата си. Като усетил тревогата им, той понечил да ги успокои, обърнал се към тях, но щом ги погледнал, те се изплашили и побегнали.

Енкиду бил сам. След като произнесъл човешко слово, той се бил отделил от старите си приятели. Сега вече нямал избор: ще не ще, трябвало да отиде при себеподобните — при хората.

Енкиду, ловецът и младата жена се запътили към Урук.

Енкиду, ловецът и младата жена вървели към Урук. Но ловецът нямал голямо желание да се среща с Гилгамеш. Той знаел, че простите ловци не печелят нищо от общуването с царете. Не след дълго се извинил на спътниците си и се върнал в селото си. Великанът бил напуснал околността, а това било единственото му желание. Вече никой нямало да маха клопките му и да запълва дупките. Нека царят и великанът сами се оправят. Що се отнася до младата жена, ловецът никак не се притеснявал за нея, а пък ако Енкиду бил решил да ѝ стори зло, той и без това нямало как да ѝ помогне. Впрочем, нито Енкиду, нито младата жена се интересували от ловеца. Двамата си вървели и Енкиду ѝ говорел най-прекрасни слова.

По това време в Урук Гилгамеш сънувал сън. В него той се видял как стои, кипящ от сила, сред другарите си — воители. Тогава изведнъж от небето паднал странен предмет. Това бил огромен каменен блок, толкова тежък, че Гилгамеш не успял дори да го помръдне, въпреки че впрегнал цялата си огромна сила. Всички жители на Урук се събрали: занаятчийци, хамали, войници, градинари, богаташи — всички се затичали към метеора и му отдали почести като на цар. Оскърбен, Гилгамеш се хвърлил към проклетия камък... О, чудо, той бил станал лек, толкова лек, че Гилгамеш без всякакво усилие го взел и го положил в нозете на царицата Нинсун, неговата многоуважавана майка. Същата нощ Гилгамеш сънувал и друг сън. Този път от небето паднала каменна вълшебна брадва. И също както в първия сън, всички жители на Урук се събрали около брадвата и ѝ се поклонили. Тогава Гилгамеш вдигнал брадвата и я поднесъл на царицата Нинсун. Царицата я взела и заявила на сина си, че тази брадва за в бъдеще ще бъде неговата съпруга.

На сутринта Гилгамеш се събудил много уморен от огромните усилия, които бил положил в съня си, но много повече заинтригуван, а също и притеснен. Всеки знае, че сънищата ги пращат боговете и че с тях шега не бива. Особено ако си цар и видиш как целият народ се покланя първо на някакъв метеорит, после на каменна брадва. И колкото повече размишлявал, толкова по-притеснен се чувствал Гилгамеш. Накрая отишъл при майка си да ѝ поиска съвет. Когато ѝ разказал сънищата си, старата дама се усмихнала, тъй като била разгадала смисъла на посланието.

— Синко — рекла тя, — боговете са ти изпратили от Небето противник, смел и силен като теб. Той е дошъл на Земята и вече е на път за Урук. Жителите на града ще го гледат с възхищение, но той съвсем няма да стане твой враг, а напротив — твой приятел, неразделен другар, каквато е съпругата и ще ти помага да царуваш.

Царицата Нинсун била стара и мъдра. Тя била веща в съногаданията и всичко, което предсказала, се сбъднало дума по дума.

Същата нощ, когато Гилгамеш сънувал всички тези чудеса, Енкиду и неговата спътница спрели да починат и тя му заразказвала за Урук и за Гилгамеш. Описвала му прелестите на царския палат: палмовите градини, чешмите, птиците в клетки и огромните, постлани с плочи дворове; описвала му стените от изрисувани тухли и кулите, устремени към небето.

Енкиду нямал и представа, че е възможно да съществува подобно великолепие и като дете се възхищавал на думите ѝ.

На другата вечер двамата спрели в едно селце, където Енкиду за първи път опитал храната на човеците: хляб, опечен върху затоплени камъни и ечемичена бира. До този ден той познавал единствено млякото на дивите кози и изворната вода. Изпил доста бира — цели седем чаши и се почувствал по-отпуснат и доволен от всякога. Тогава пожелал да бъде съвсем като другите хора и помолил бръснаря на селото да подстриже косите и подравни брадата му. После го изкъпали, намазали мускулестото му тяло с мазнина, а младата жена му дала една от своите туники, най-голямата. Дрехата му стояла много добре, въпреки че той се чувствал доста натясно в нея. Като се изкъпал, избръснал и парфюмирал, Енкиду пожелал да покаже силата си на овчарите. Той взел едно копие, мушнал кинжал в пояса си и докато хората спели, застанал на стража да пази селото от дивите животни.

Той, който до скоро споделял живота на зверовете, се превърнал в техен враг. Когато един лъв, привлечен от миризмата на стадото, се приближил, Енкиду не се поколебал и го пронизал с копието си. По-късно с един удар на кинжала убил една пантера, която се хвърлила срещу него. На сутринта показал убитите животни на овчарите и те признали, че този ловък и могъщ мъж е единственият достоен да бъде техен водач и цар. С тях имало един човек от града, който всеки ден точел вода, без да може и за миг да се отдели от лоста на кладенеца. Той пристъпвал мъчително и с огромни усилия въртял тежкото колело,

на което с вериги били закачени черпаци — те загребвали вода от кладенеца и я изливали в канала. И така всеки ден той се мъчел под палещите лъчи на слънцето. Енкиду го чул да стене и го запитал защо трябва да извършва тази мъчителна работа. Човекът му отговорил, че е роб на господаря Гилгамеш, че царят го бил изпратил в селото, за да се грижи за полята му и че ако реколтата не била най-добра в цялата страна, Гилгамеш щял да го убие. Затова бил принуден да работи без отдих и да напоява земята ако не искал да загине. Енкиду се възмутил от жестокостта на царя. Той вече знаел силата си и бил станал човек, затова обещал да сложи край на тиранията на Гилгамеш. На другия ден, изпроводен с благословията на цялото село, тръгнал към град Урук.

Когато пристигнал в предградията, всички вече знаели за чутовната сила на непобедимия великан, изпратен от боговете, за да вразуми Гилгамеш. Занаятчиите го очаквали. Те били изоставили работилниците си, за да го последват и скоро на централния площад в Урук се събрала огромна тълпа. Всички говорели:

— Колко прилича на Гилгамеш! Не, все пак не е толкова висок като него, но изглежда почти толкова силен, дори и повече. Сигурно е и по-бърз, нали е пил козешко мляко?

Защото младата жена не се била сдържала и на всеки срещнат разправяла за Енкиду.

Хората очаквали чудеса от новия боец. Гилгамеш също знаел за пришълеца. Той бързо разбрал, че божественото същество, за което му била говорила Нинсун, било най-сетне в града. И тогава, обграден от жреците си, той излязъл от двореца с цялото си великолепие, предхождан от свирачите на тимбали и тропети и се отправил да посрещне Енкиду.

Двамата се срещнали пред огромната порта на храма на Ану. Тълпата, изплашена от приближаваното на своя цар, се отдръпнала. Гилгамеш направил знак на своите стражи, на свещениците и на музикантите си да отстъпят назад и останал сам с чужденеца. Всички замлъкнали: инструментите стихнали и в настъпилата дълбока тишина двамата герои се хвърлили един към друг като побеснели бикове, без да промълвят и дума. Нанасяли си жестоки удари, без да виждат нищо наоколо. Блъскали се в стените и вратите на храма с такава сила, че той се тресял. Битката продължила дълго, но накрая Гилгамеш бил

принуден да отстъпи. Тогава неговият гняв се укротил и той се изплашил. Енкиду, вместо да се възползва от победата си, повдигнал коленичилиия цар и му рекъл:

— Мислех, че ти си Гилгамеш, жестокият тиранин. Сега виждам, че си смел цар. Ти си по-силен от всеки в страната Шумер и наистина заслужаваш да царуваш. Не, аз не искам да те изгоня от мястото, дадено ти по рождение. Остани в двореца си, царувай над Урук и ако желаеш, аз ще бъда твой приятел.

Гилгамеш разбрал, че сънят му се е сбъднал и че майка му, царицата Нинсун, не го била излъгала. Той поел протегнатата ръка на Енкиду и двамата се отправили към двореца, където седнали един до друг, за да отпразнуват помирението.

Няколко дни поред Гилгамеш и Енкиду били много заети, защото тъкмо чествали новогодишните празници и Гилгамеш в качеството си на цар бил длъжен да направи на боговете множество приношения, за да дарят новата година със сила и мощ, за да има богата реколта и многобройни стада.

— Всеки знаел, че ако тези церемонии бъдат претупани, ще се случат ужасни беди: глад, суша, смъртоносни епидемии за хората и за животните. Гилгамеш не искал да разочарова своя народ. Затова доброволно се подчинявал на всички изисквания на жреците, докато траели дългите молитви и приношения. Енкиду винаги бил до него.

Вече никой в Урук не си спомнял, че чужденецът дошъл като съперник на царя. Освен това, кой би могъл да каже дали Енкиду би бил по-добър цар от Гилгамеш? И занаятчиите, продавачите, рибарите от езерата и блатата, градинарите, селяните, които идвали в града с магаретата си, за да продават хранителни стоки — всички хора на Урук повече от всякога били изпълнени със страхопочитание към господаря Гилгамеш.

След няколко дни, когато празниците привършили, Енкиду вече се бил превърнал в истински благородник. Добил изискани обноски и се научил да се държи на приемите както подобава на ранга му. Той оценявал музиката на арфата и флейтата, обичал красивите тъкани, но най-чувствителен бил към качеството на месата, които му поднасяли и към градуса на бирата. Гилгамеш не жалел нищо за него.

Колко далеч било времето, когато Енкиду пиел вода направо от извора и пасял полската трева! И все пак, обграден от цялото това великолепие, Енкиду се отегчавал. Той смътно си припомнял удоволствието от лудото препускане по равнината, волните утрини под галещото слънце. Скучно му било на Енкиду: когато първото очарование преминало, царският палат му се сторил еднообразен и досаден, докато в гората нямало и две дървета, които да си приличат! Гилгамеш забелязал тъгата на своя другар и решил да се впусне с него в едно нечувано приключение. И ето какво казал той:

— В планината има кедрова гора. За да стигнеш до нея, трябва да вървиш с дни, да прекосиш бързеи, да преминеш километри и километри и когато пристигнеш там, все още те очакват множество изпитания. Въпреки това аз искам да отида в тази гора и да отсека кедрови дървета.

— Как ти хрумна това? — рекъл Енкиду. — Когато бродех из полята, често съм навлизал със стадата в гората, за която говориш. Ходил съм до кедровите дървета, до средата на гъсталака и познавам опасностите, които дебнат смъртния, осмелил се да проникне там. Там живее великанът Хумбаба. Дори аз, въпреки цялата си сила и невежеството, в което живеех тогава, се страхувах само като го зърнех. Гласът му се чува отдалеч — той прилича на воя на бурята, която вилнее из долините, дъхът му е като ужасен ураган, от устата му излиза огън. Него ще трябва да победиш, ако искаш да отсечеш кедрови дървета от божествената гора.

— Нима няма и ти да бъдеш с мен? — запитал Гилгамеш — Двамата, каквито сме силни, нима няма да победим чудовището?

— Внимавай, Гилгамеш, Хумбаба е поставен там от боговете, за да пази кедрите. Богът Енлил го е създал, Енлил Мъдрият, а неговата сила е много по-голяма от тази на смъртните.

— Добре де — отвърнал Гилгамеш, — нима съдбата на смъртните не е един ден да умрат? Ти сега се страхуваш от смъртта, но все едно, един ден ще загинеш. А ако те попитат „Какво правеше ти, Енкиду, докато Гилгамеш, твойт приятел, умираше?“ Тогава ти какво ще отговориш? Докато за мен, ако загина в битка, хората ще кажат: „Гилгамеш загина в бой срещу ужасния Хумбаба. Единствен той прояви смелост и се противопостави на врага.“ И моята слава ще остане вечна, дълго след като тялото ми бъде погълнато от гроба.

Енкиду, който по никакъв начин не искал да се покаже побоязлив от царя, накрая се съгласил да се впусне в приключението, при все че дълбоко в себе си смятал, че всичко това не си струва труда. Но Гилгамеш говорел много убедително, та той все не намирал какво да му отвърне и царят Винаги печелел споровете.

Започнали да се приготвят за пътешествието. Гилгамеш събрал ковачите и леярите на големия площад пред двореца и наредил да изковат оръжия за Енкиду и за него. Занаятчиите изработили по три бронзови брадви за всеки — което за него време било нещо ново и рядко — като най-малката тежала повече от сто килограма. После изковали две дълги и тънки копия и два кинжала и всеки кинжал тежал по петнадесет килограма.

Когато Гилгамеш и Енкиду били въоръжени, царят събрал съвета на старейшините, за да им изложи плана си. И старците като Енкиду се уплашили и се опитали да разубедят царя. Те му описвали колко страховит е Хумбаба. Никой до ден днешен не се е осмелил да проникне в кедровата гора, където се чува рева на чудовището. Нима Гилгамеш ще се изправи насреща му? Какво ще стане с Урук ако градът изгуби царя си?

Накрая на Гилгамеш му дошло до гуша от мрънкането на старците. Той разпуснал съвета, като обявил, че волята му е непреклонна. После отишъл при майка си.

Като чула за намерението на сина си, Нинсун се отчаяла. Но не се и опитала да го разубеждава. Добре познавала старата майка сина си и знаела, че в света няма по-упорит от него. Тъй тя се примирила да стори това, което било във властта ѝ, а именно да изпроси милостта на боговете и да се моли за сина си. Качила се на терасата на къщата си и се обърнала към бога на Слънцето.

— О, защо — проплакала тя — позволи да имам син като Гилгамеш? Буен, страстен, все ще измисли някой опасен подвиг. И виж сега какво е намислил: иска да отиде в кедровата гора и да нападне Хумбаба. Той представа си няма що за битка е това; самият път е изпълнен с толкова опасности и ако знаеше какво го очаква, щеше спокойно да си остане в Урук, да управлява народа си и да се наслаждава на богатствата. Но ти знаеш не по-зле от мен какъв инат е, същинско ливанско магаре. Може ли изобщо някой да го вразуми? Затова те моля, бог Слънце, закрилай го, спаси го въпреки неговата

воля. Направи така, могъщи боже, че той да се завърне при мен жив и здрав.

И добрата Нинсун заплакала с горчиви сълзи, обърната към бога Слънце от терасата на къщата си. Тя била толкова нещастна, че богът се смилил над нея и решил в сърцето си да бди над Гилгамеш.

После майката слязла от терасата и дала на Енкиду талисман, който да го предпазва по време на пътешествието. Когато двамата герои излезли от Урук, за да се отправят срещу Хумбаба, всички жители на града забелязали, че Енкиду носи знака на Нинсун. И всички се зарадвали при мисълта, че всъщност имат двама царя — единият да защитава другия. Никой не си и помислил, че сега ще трябва да изхранват двама царе: подобни мисли са за мирни времена. В опасни моменти човек е склонен на всякакви жертви и всички горещо желаели завръщането на Гилгамеш.

Енкиду и Гилгамеш тръгнали сами към кедровата гора. Обикновен човек стигал дотам за шест дни, но двамата изминали пътя само за три. Те неуморно прекосявали равнини и долини, а когато преминавали през реките, не било нужно да търсят брод — толкова високи били!

На шестата сутрин стигнали до портите на гората. Кедровата гора се простирала върху висока планина, чийто връх се губел в облаците. Там боговете се събирали да се съветват. Но между портата и върха било царството на Хумбаба. Дърветата растели едно до друго, притиснати като керемидите по покривите. Листата им се сливали без пролука, а стволовете им се извисявали като корабни мачти. Цели два часа Енкиду и Гилгамеш стояли пред портата на гората, изпълнени с възхищение. Енкиду се опитвал да измери с поглед дърветата и се оплитал в сложни изчисления, защото все още не бил много вещ в боравенето с цифрите — та допреди няколко седмици той въобще не подозирал, че има такива неща!

Накрая Гилгамеш изгубил търпение. Енкиду го разбрал, изтръгнал се от съзерцанието и сметките си и за да поправи грешката си, се опитал да отвори вратата. Нямало брава, а просто резе. Енкиду проврял ръка през една пролука, повдигнал резето и отворил вратата. Но тя била вълшебна — отворила се колкото човек да зърне

извиващата се между кедровите дървета пътека и отново тежко се затворила.

Ръката на Енкиду останала притисната вътре.

Великанът изстенал. Сторило му се, че китката му е отсечена и че вече никога не ще може да хвърли копие или да развърти брадва. Като видял това, Гилгамеш натиснал с всички сили вратата и Енкиду успял да измъкне ръката си, но се превивал от болка. В отчаянието си посъветвал приятеля си да се завърне с него в Урук.

— Никога не ще успеем да проникнем в кедровата гора. Виж какво ми направи Хумбаба още преди да сме се появили! Какво ли можем да очакваме, когато застанем лице в лице с него!

— Приятелю — отвърнал му Гилгамеш, — Хумбаба спечели надмощие чрез измама. Щом прибъгва до магии, значи го е страх. Но в двубой с него няма как да не го победим. Пък и късно е да се отказваме. Какво ще кажат хората от Урук ако техният цар се признае за победен?

Енкиду и Гилгамеш прекарали дванадесет дни пред портата на гората. Малко по малко болката на Енкиду затихвала. Раната му нараствала, той отново можел да си служи с ръката и цялата му предишна сила се възвърнала. На дванадесетия ден те се върнали пред вратата, която този път сама се отворила и те навлезли в градината на боговете. Цял ден вървели под дърветата и когато настъпила вечерта, повалени от умора, те заспали. Гилгамеш сънувал как огромна планина се сгромолясала върху него. Той бил затрупан от скали и пръст, когато изведнъж пред него се появил приказно красив мъж, подал му ръка и го изтеглил. Той се събудил, скочил стреснат и разказал на своя приятел какво е сънувал.

— Приятелю — отвърнал му Енкиду, — твоят сън е добра поличба. Планината, която се е срутила върху теб, е гигантът Хумбаба: ние ще го победим, ще захвърлим трупа му, а лешоядите и чакалите ще се погрижат за него.

На сутринта те потеглили и отново вървели под дърветата цял ден. Когато настъпила нощта, те си легнали.

Енкиду сънувал странен сън. Сякаш страшен ураган се надигнал и земята затреперила, огромни светкавици прорязвали небето, черни облаци затъмнявали всичко. От небето паднал гръм и запалил огромен

огън в гората. Скоро огънят загаснал и земята била покрита единствено с килим от пепел.

Когато Енкиду разказал на Гилгамеш съня си, той разбрал, че това е лоша поличба. Но не казал нищо, само поуспокоил Енкиду. На другата сутрин те продължили пътя си, за да се срещнат с Хумбаба. Към обяд стигнали в средата на гората. Било време да изпълнят намерението си. Гилгамеш хванал желязната си брадва и започнал да сече един кедър. Дървото изстенало и се строполило с ужасен трясък. Тогава Хумбаба, пазачът на божествените кедри, изхвърчал от жилището си и се отправил към двамата герои.

Енкиду не бил излъгал, когато описвал Хумбаба на Гилгамеш. Истината била дори по-ужасяваща. Хумбаба бил огромен, още по-огромен от Гилгамеш. В средата на лицето му блестяло едно-единствено око и погледът му можел да превърне в камък всяко живо същество. За първи път в живота си Гилгамеш се уплашил. От сърцето му избликнала молитва към бога Слънце.

Богът го чул и му внушил да напредва без страх. После сторил така, че се извили девет Бури, девет от онези изпепеляващи ветрове, които прекосяват пустинята и носят на хората жажда и пясъчно торнадо. Те скрили слънцето. Хумбаба ослепял и погледът му загубил убийствената си сила. Ураганите го удряли в лицето, в гърба, отстрани, та великанът нито можел да върви напред, нито да отстъпи. Той махал с огромните си ръце, за да прогони Ветровете като стършел, но всичките му усилия били напразни. Ураганите не го оставяли на мира. Накрая той паднал на колене пред Гилгамеш и се предал, докато героят, сгушен в кожената си наметка, очаквал Ураганите да сразят врага му. Безпомощен пред Ветровете, ослепен, Хумбаба, който не знаел вече къде да нанася ударите си, замолил Гилгамеш за пощада. Но героят хванал огромната си сабя и с един замах отсякъл главата на чудовището. Така свършила тази битка.

Гилгамеш се изпълнил с радост. Но вместо да пее и танцува, както би сторил един по-незначителен герой, той просто почистил оръжието в тревата, вчесал косите си, съблякъл дългата си туника, почервеняла от кръвта на Хумбаба и облякъл чисто нова. Наистина бил прекрасен. Горе от планината боговете го наблюдавали и се усмихвали — защото Гилгамеш бил все пак почти от тяхната раса и неговата победа била донякъде и тяхна победа. Но най-развълнувана била

богиня Ишар, закрилницата на влюбените и сватовниците. Без много да му мисли, тя се втурнала към Гилгамеш.

— Гилгамеш — рекла тя, — искам да станеш мой съпруг. Ти победи Хумбаба, ти си силен и красив. Бъди мой мъж, ще се качиш с мен на Небето в колесница от злато и скъпоценни камъни. Когато влезеш в двореца на боговете, за теб ще горят благовония: тамян, сандалово дърво, мирта, смирна и още много други, за които дори нямаш представа. Подът ще бъде покрит с килим, дебел и мек като зимна мечешка кожа; пред теб ще се поклонят герои и дори богове и ще те отведат към златния трон. Хората ще ти принасят жертви, ти ще бъдеш по-богат и по-могъщ, отколкото си бил на Земята и щом видиш палата на боговете, ще си кажеш, че великолепията на Урук са направо мизерия в сравнение с него. Конете на колесницата ти ще бъдат божествени — те ще препускат по-бързо от смъртните коне, толкова бързо, че ще можеш да забиеш стрела в бягаща газела, докато се движиш с колесницата си.

— Богино — отвърнал Гилгамеш, — ти забрави да споменеш аз какво трябва да ти дам като твой съпруг? Нима е редно мъжете да бъдат отрупвани с подаръци, хранени, без да вършат нищо и без да дават нищо в замяна? На жените са им нужни мазила, парфюми, дрехи, деликатни сладкиши, печени птици, скъпоценни плодове, вина от далечни страни. И ако трябва да осигуриш всичко това на една смъртна жена — а, щях да забравя бижутата, колиетата, перлите, скъпоценните камъни — какво ли трябва да се предложи на една богиня? О, зная, отначало всичко ще е нежност и блаженство. „Любими мой Гилгамеш, това, любими ми Гилгамеш, онова...“ Но все някой ден ще ми поискаш някоя дреболийчица, някоя малка перла за украса на „ей-това пръстенче“, после нещо друго и аз ще трябва да обикалям света, целия свят, за да задоволявам капризите ти. И скоро за мен ще настане същински ад. Впрочем, какво направи с предишните си мъже? Нали се омъжи за Тамуз и не умря ли той в нещастие? А другите? А градинарят на твоя баща, който всяка сутрин ти носеше онези прекрасни кошници с най-отбрани плодове, които крадеше за теб от градината на Ану? В деня, когато престана да ти харесва, край и все едно нищо не е било между вас! Изостави го, а на всичко отгоре го измъчва, превърна го в паяк и сега той е затворник в една колиба в

дъното на градината. Не, Ищар, това, което ми предлагаш, не ме блазни!

Като чула това, богинята се разярила. Тя се върнала в дома на боговете и отишла при Ану, за да му се оплаче от Гилгамеш.

— Татко мой, Гилгамеш смъртно ме оскърби, изрече ужасни ругатни по мой адрес и аз съм дълбоко наранена. Трябва да го накажеш.

Ану познавал дъщеря си, знаел, че тя има твърде лош характер, освен това били му омръзнали безкрайните ѝ женитби, които винаги свършвали зле за мъжете. Затова се направил, че не я чува, но Ищар наистина била бясна и не оставила баща си на мира.

— Изпрати срещу Гилгамеш някой божествен бик. Ако откажеш, ще слеза в Ада, ще отворя вратите му и всички мъртви ще се пръснат по Земята. Ще бъдат навсякъде. Ще започнат да плякосват всичко, ще настане хаос и за хората вече няма да има покой.

Ану знаел, че тя е способна да осъществи заплахата си и се опитал да я вразуми:

— Искаш да създам небесен бик и да го изпратя срещу Гилгамеш? Хубаво, но ти знаеш, че всеки път, когато подобен бик слезе от Небето на Земята, следват седем години глад! Знаеш, че от ноздрите му изригва огън и всичко край него изгаря.

— Не се тревожи — отвърнала Ищар, — аз ще поправа злините, доколкото мога. Ще накарам тревата и посевите да избуят веднага след като бикът ги изпепели. Никой няма да пострада освен проклетият Гилгамеш!

Ану нямал какво да ѝ отговори. Той създал бика и го пратил срещу Гилгамеш и Енкиду, които спокойно се връщали в Урук. След битката с Хумбаба бикът им се сторил незначителен противник. Ищар била заповядала на животното да убие Гилгамеш. И бикът се нахвърли отгоре му. Носел се по-бързо от кон в див галоп, от ноздрите и от устата му изригвали пламъци и смъртоносна пяна. С опашката си помитал всичко, събарял дървета, рушал къщи. Под стъпките му растенията почернявали и се сгърчвали. Навсякъде след него оставало отчаяние и смърт. И ако беше стигнал Гилгамеш, с героя несъмнено щеше да бъде свършено.

Но Енкиду бдял. Той се бил отдръпнал малко настрана и когато чудовището минало край него без да го забележи, скокнал и с един

замах на сабята си го пробол. Животното тежко се строполило и издъхнало. На Гилгамеш и Енкиду не им оставало нищо друго, освен да му извадят сърцето, което поднесли в знак на благодарност на своя покровител, бога Слънце.

Битката с бика станала в една равнина недалеч от Урук. Ищар видяла всичко от високите стени на града, където очаквала завръщането на Гилгамеш със своята свита. Когато разбрала, че планът ѝ е пропаднал, тя надала остър вик и проклела Гилгамеш.

Енкиду я чул и се разгневил. Той отрязал опашката на бика и я хвърлил по богинята с думите:

— Ако те уловя, проклета да бъдеш, ще те убия, както постъпих с твоя бик. Дотогава можеш да окичиш шията си с неговата опашка, това е достойна за теб огърлица.

Богинята си тръгнала посрамена, а двамата приятели триумфално влезли в Урук с вътрешностите на бика на ръце. Всички хора се изпълнили с ужас и възторг от своя цар.

Гилгамеш и Енкиду наистина спечелили голяма победа, но пък обидили боговете, а би трябвало да знаят, че те никога не прощават.

За да отпразнуват двойната си победа, героите дали голямо пиршество. Царят закачил рогата на бика като приношение в храма на своя покровител, Лугалбанда, бога на Войната да служат като съдове за миро. Те били толкова големи, че можели да съберат по шест мери от течността. После той поканил свещениците, най-важните и подробните занаятчийци на пир, който продължил до късно през нощта. Когато всички се оттеглили и двамата герои заспали на терасата на двореца, на Енкиду му се присънил сън. Той сънувал, че великите богове от Небето са се събрали на съвет, за да решат кой от двамата, Гилгамеш или Енкиду е виновен за смъртта на Хумбаба и на звездния бик. Ану, господарят на боговете бил много ядосан и твърдял, че и двамата трябва да умрат заради тези престъпления, но другите божества не били на същото мнение. Едните твърдяли, че истинският виновен е Гилгамеш, другите, че е Енкиду, който му показвал пътя, врявата на небето станала ужасна и боговете се карали като жени на пазар. Гласовете ставали все по-силни и по-кресливи, а богините направо надминали себе си в кавгата, така че Енкиду се събудил

замаян, без да узнае до какво решение са стигнали боговете. Но той се досещал кой, в края на краищата, ще бъде изкупителната жертва. Гилгамеш бил син на богиня и снизхождението на боговете му било сигурно. А той самият не бил ничий син.

Енкиду се натъжил и изведнъж сърцето му се изпълнило с горчив гняв срещу жената, която дошла и го изтръгнала от щастливия и безгрижен живот сред хълмовете. Той проклел онази, която някога отнела невинността му и която косвено била виновна за неговата смърт.

Но на сутринта, когато слънцето се издигнало на небето, в сърцето му отново настанал покой. Сторило му се, че богът Слънце му говори с лъчите на зората и му казва:

— Енкиду, защо проклинаш онази, която те въведе сред хората? Нима тя не те научи да вкусваш от най-изисканите ястия, да цениш красивите дрехи, да отпиваш от вина, достойни за царете? Благодарение на нея ти се запозна с Гилгамеш и опозна прелестите на приятелството. Нима е по-приятно да спиш върху сухите листа в гората, върху полските треви, отколкото в завивки с пурпурен цвят, върху меки легла, които Гилгамеш ти предостави? Когато пристигна В Урук, минувачите се обръщаха след теб и те гледаха с почуда, готови да ти погодят някой лош номер. Сега, когато излизаш на улицата, всички се прекланят пред теб и отдават почести на приятеля на царя, на неуморния ловец, на победителя на небесния бик. Върху раменете ти висят прекрасни оръжия. А вечер, когато всички шумове в Урук утихнат, Гилгамеш те учи да разгадаваш тайните на звездите от високата кула, издигаща се до двореца.

И когато Енкиду чул словата на бога Слънце, промълвени с първите утринни лъчи, сърцето му се изпълнило с признателност към онази млада жена, която се появила в една отдавнашна вечер при извора и го отвела при хората.

След няколко нощи Енкиду сънувал друг сън. Този път той видял едно чудовищно създание, подобно на крилат лъв с орлови нокти. Това създание се нахвърлило върху него като граблива птица, хванало го и го отнесло във висините. Той усетил как ръцете му се превръщат в крила, а по тялото му изникват пера. Демонът го издигал все по-нависоко и по-нависоко и двамата навлезли в една мрачна пещера, където единствената светлинка, която прониквала, била затулена от

плътни облаци прах. Там имало шумна тълпа: царе, свещеници, принцеси, велики господари, но красивите им някога дрехи сега били целите в дрипи, а ръцете и краката им — покрити с дълги сиви пера. Те се били превърнали в демони, които дращели земята, за да изчегъртат някаква гнусна храна. Енкиду разбрал, че сега и той е като тях и усетил, че смъртта му наближава. И като отворил очи, заплакал толкова силно, че Гилгамеш, който спял до него, се разбудил. Щом царят чул съня, той също разбрал, че на Енкиду не му остава много живот и двамата заедно отчаяно заплакали.

Девет дни плакал Гилгамеш за приятеля си на терасата на двореца. От ден на ден Енкиду губел все повече силата си. На деветия ден завинаги спрял да вижда и да усеща и умрял. Гилгамеш бил безутешен в скръбта си и викал Енкиду.

— Ти беше — говорел му той — брадвата на моя пояс, ти бе моя щит, празничната ми роба; ти бе моята сила и моята радост. Ти и аз вървахме заедно по пътеките на равнината и под дърветата на гората. Заедно победихме великана от кедровата гора и божествения бик. А сега сънят те повали, Енкиду, ти спиш и никога вече не ще се събудиш. Напразно докоснах сърцето ти, аз, твоят приятел, то вече не бие.

И Гилгамеш заридал, закрещял, разкъсал дрехите си, отвързал пояса си и разпуснал косите си. Цяла нощ той останал да бди край мъртвия приятел, чието лице било покрито с фино ленено платно. На сутринта, когато открил лицето на Енкиду, той вече не можел да разпознае чертите на другаря си, променени от смъртта.

Тогава сърцето на Гилгамеш се изпълнило с дълбоко отчаяние и той заоплаквал участието си.

— Видях лицето на смъртта и почувствах страх. Та нали и аз ще умра? Един ден и аз ще заспя този сън, от който никога не ще се събудя.

И малко по-малко в главата му се оформил план. Той бил чувал, че на края на Земята, на самотен остров живее старец, единственият от всички смъртни, който бил успял да избегне смъртта. Гилгамеш решил да открие стареца, наречен Ут-напици и да узнае тайната му. И без да губи време, без да се посъветва с някого, той тръгнал на път.

Гилгамеш пътувал дълго и много надалеч. Но този път той нямал за другар Енкиду и пътя му се сторил още по-дълъг. Най-сетне стигнал до една планина с двоен връх. Това било върхът Машу. Охранявали го чудовищни хора-скорпиони, защото там били портите на Слънцето. Всяка сутрин, когато Слънцето излизало от царството на боговете, за да огрее хората, тези чудовища му отваряли тежката желязна врата. А вечер, когато Слънцето се прибиращо, пак те го посрещали. Те били толкова страховити, че било достатъчно само да ги зърнеш, за да умреш от ужас. При все това Гилгамеш се осмелил да ги погледне и хората-скорпиони си рекли: „Този, който е дошъл, не ще да е човек, иначе никога не би посмьл да вдигне поглед към нас“. И те го заразпитвали за причината, довела го при тях.

— Господа — отвърнал Гилгамеш, — дойдох пред портите на Слънцето, защото искам да отида при стареца Ут-напици, който е разгадал тайната на безсмъртието. Искам да го открия и да го разпитам как да избегна смъртта.

— Никой, о, Гилгамеш — отвърнали чудовищата, — не е предприемал подобно пътуване. Зад тези порти има един тъмен тунел, по който се влиза под планината и да вървиш два пъти по дванадесет часа, пак няма да стигнеш края му. Никой човек не трябва да стъпва по тази земя, тъй като тя принадлежи на Слънцето.

— Господа — отвърнал Гилгамеш, — дори този тунел да беше два пъти по-страшен и по-дълъг, аз пак бих го прекосил и пак бих стигнал до стареца Ут-напици. Някога с моя приятел Енкиду не се спирахме пред много по-големи опасности. Сега Енкиду е мъртъв и аз съм сам, но твърдо съм решил да открия тайната на безсмъртието, защото не искам да умра.

Хората-скорпиони разбрали, че пред тях стои същество по-висше от хората и че великите богове го закрилят. Затова повече не му възразили, отворили тежката желязна порта и Гилгамеш смело навлязъл в мрачния тунел.

Той вървял два пъти по дванадесет часа, а нощта около него се сгъстявала все повече и повече. Гърлото му се напълнило с прах. На няколко пъти му се приискало да се върне назад към светлината, която ставала все по-слаба. Хиляди пъти му се сторило, че планината ще се затвори отгоре му, стените на тунела ще се приближат една до друга и той завинаги ще остане пленник. Но в себе си той носел две трети

божествена кръв и бил по-храбър и от най-храбрия човек. Издържал на изпитанията и към десетия час почувствал върху лицето си свежия полъх на северния вятър. Това възвърнало надеждата му. Скоро тъничък лъч светлина пронизал мрака. Това бил краят на пътуването му. Той скоро стигнал до изхода и се озовал сред приказна градина. Дробовете му, изгорели от прахта на тунела, с наслада вдъхнали лекия вятрец, който поклащал листата на дърветата и цветовете на храстите пред него. По клоните висяли странни плодове от скъпоценни камъни. Там, където му се сторило, че вижда череши, имало рубини, вместо златисти сливи — топази, а капчиците роса били истински перли. При все това най-нежни аромати изпълвали въздуха, а в краката му течали поточета с най-бистра вода. Докато се дивял на всички тези чудеса, ето че от Небето се чул глас:

— Гилгамеш, чуй думите ми. Тази градина е моя, градината на бога Слънце. Тя е най-прекрасната, която някой би могъл да си представи. Не ходи по-далеч, позволявам ти да останеш тук толкова дълго, колкото пожелаеш. Никога никой човек не е стъпвал тук, ти си единственото същество — освен боговете, които понякога идват тук да си почиват — което някога се е наслаждавало на това място и ти, един смъртен, не можеш да се надяваш на нещо повече. Този вечен живот, за който мечтаеш, не ти е отреден. Остани тук и бъди щастлив.

Но тези думи не могли да разубедят Гилгамеш. Той, който някога бил отхвърлил предложението на богинята Ищар, нямало да се остави да бъде съблазнен от някакви си дървета и цветя. Като благодарил възможно най-почтително на бога Слънце, той прекосил градината и продължил пътя си. Пред него се простирала пясъчна пустиня, толкова жежка, колкото свежи и хладни били водите в градината. И Гилгамеш отново тръгнал на път и дните минавали един след друг. Краката му целите изгорели от парещите пясъци на пустинята и всяка крачка му причинявала жестока болка. Най-сетне, тъкмо когато си мислел, че не би могъл повече да върви и му идвало да легне на земята и да умре, той забелязал на хоризонта самотна къща. Тутакси усетил прилив на сили и скоро се озовал пред една странноприемница. Но мъките му не били свършили. Стопанката, като видяла, че е сам и пристига пеш, решила че е някой скитник и затръщиала вратата. Дълго време заплахите на Гилгамеш и тропането по портата останали напразни.

Най-накрая обаче жената (която се казвала Сидури) не изтраяла шума и се съгласила да поговори с него през прозореца.

— Кой си ти — запитала тя, — дете вдигаш такава врява пред вратата ми? Как се казваш, откъде идваш и какво искаш?

— Стопанке — отвърнал Гилгамеш, — аз съм могъщ цар. Царувам над град Урук и името ми е Гилгамеш. Не идвам тук като враг, а като приятел и те моля за помощ.

Съдържателката се вгледала по-внимателно в пътника и видяла, че лицето на Гилгамеш е изпито от умора. Тя разбрала, че идва от далеч и че не я лъже и склонила да отвори вратата и да го приеме в големия хладен салон. О, колко прелестна била странноприемницата на Сидури! Това била огромна сенчеста зала с блестящи плочи, по които безшумно сновяли прислужници. Донесли на Гилгамеш ледена вода, от която той дълго и жадно пил, после плодове и месо, които възвърнали силите му. Сидури дошла до него и отново го заразпитвала.

— Ясно ми е, Гилгамеш, че идваш от много далеч. Аз не познавам града Урук, който е разположен там долу, от другата страна на връх Машу, в страната, където отива Слънцето. Но твоето име не ми е непознато. Нали ти си този, който уби чудовището Хумбаба и небесния бик?

Като разбрал, че слухът за подвизите му е стигнал до тук, Гилгамеш се разплакал, защото си припомнил с кой другар той бил извършил тези подвизи и споменът за Енкиду разбудил скръбта му.

— Да — отвърнал той, — всичко, което казваш съм го сторил, но имах за другар най-добрият приятел на света, Енкиду, а сега той е мъртъв. Аз бдях над тялото му в моя дворец и видях как животът го напуска. Видях как чертите на лицето му се стърчиха и оттогава скитам по света, за да открия тайната на безсмъртието.

— Гилгамеш — отвърнала му Сидури, — никой смъртен не може да постигне тази тайна. Когато боговете създали хората и им дали Земята, те им отредили и Смъртта. Такава е тяхната участ, това е цената на щастието да си жив. А ти живея, радвай се, направи така, че всеки ден, всеки час да бъде празник за теб. Погледни плодовете, които висят на тази лоза, обери ги, изстискай сока им, вкуси го. Носи бродирани дрехи, които радват очите, къпи се в хладни води. Роди си деца, които да приличат на теб, радвай се като ги гледаш как тичат, научи ги да стрелят с лък, да пронизват дивеча със стрелите си. Те са

твоего безсмъртие, Гилгамеш. А ти се научи как да напуснеш това щастие, когато настъпи часа.

Но и съдържателката на странноприемницата не успяла да разубеди Гилгамеш. Той упорито я заразпитвал за убежището на Ут-напици и накрая тя склонила да го упъти.

— Старецът Ут-напици — рекла му — живее на един непристъпен остров. Отвсякъде го обгражда океан и ти не ще можеш да го прекосиш. Но аз ще ти кажа как да го сториш. Точно сега лодкаря на Ут-напици е тук и ако пожелае, ще те откара до острова.

Без повече да чака, Гилгамеш тръгнал да търси лодкаря (който се наричал Ур-шанаби) и го открил в гората, където той събирал билки за Ут-напици. Когато Гилгамеш изложил молбата си, лодкаря на драго сърце се съгласил да го вземе със себе си, но поставил едно условие.

— Преди да тръгнем, отрежи от гората сто и двадесет пръта, за да бутаме лодката. Защото водите на океана, който ще преплуваме, са смъртоносни и не бива и капчица от тях да попадне върху ръцете ти. Щом един прът се намокри, веднага ще трябва да го хвърлиш и да вземеш нов.

Гилгамеш направил това, което го посъветвал лодкаря и щом сто и двадесетте пръта били приготвени, двамата отплували. Пътували месец и половина и навлезли във водите на Смъртта. Тогава Ур-шанаби казал на Гилгамеш:

— Прибледи се, вземи един прът и гледай водите на Смъртта да не докосват ръцете ти. После вземи втори, трети и така нататък, докато преминем това опасно място.

Гилгамеш сторил, каквото му било наредено. Но след като сто и двадесетте пръта били използвани, те все още не били стигнали до края на смъртоносното течение. Най-сетне Гилгамеш съблякъл дрехата си и я закачил на мачтата като платно. Така те успели да се приближат до острова, където живеел Ут-напици. Той очаквал своя лодкар и седнал на брега се взираше в хоризонта. Щом го забелязал, извикал:

— Какво е това платно? Защо лодката ми има такъв окаян вид? И кой е този, вторият човек на борда? Не, той всъщност не е човек, в него разпознавам кръвта на безсмъртните...

И изпълнен с любопитство, той с бавни крачки се отправил към пристана.

Като видял на брега на морето стареца Ут-напици, Гилгамеш разбрал, че пътуването му е привършило. Той поздравил стареца и без да протака му разкрил целта на своето посещение.

— Млади човече — рекъл му старецът, — това, което търсиш, не ще го откриеш тук. Смъртта е условието, което боговете поставиха, за да има живот. Както когато се подписва договор между хората — определя се срок за изпълнение и трябва да се спогодят за цената. Птиците се раждат, живеят и умират; омразата между хората се надига и после се успокоява; листата на дърветата излизат от пъпката и през есента изсъхват. Този живот, който си получил и който искаш да задържиш, не ти принадлежи, ти трябва да го отдадеш на другите, които на свой ред ще дойдат на света да познаят светлината на слънцето и щастието да вдъхнат горския ветреца.

— Това е така — отвърнал Гилгамеш. — Но в края на краищата, вие самият сте успели да избегнете Смъртта! А не виждам да сте различен от мен! Имате смелост да се хвърлите в битка, очи, с които гледате, ръце, за да вземате и да се биете. Кажете ми тайната, която сте открили и която е направила тялото ви като това на безсмъртните!

— Слушай, Гилгамеш, как постигнах безсмъртието. Някога — бях още млад — боговете решиха да изтребят човешкия род като пратят потоп. Те започнаха да изливат вода от Небето, а Слънцето се скри. Всички хора измряха. Но бог Еа ме предупреди и ми помогна да избегна гибелта. Той просветли ума ми и като слушах вятърът да вие над колибата ми, разбрах, че се подготвя нечувано бедствие. По негова заповед построих огромен кораб, по който всяка дупчица беше запълнена със смола и кълчища и ние с жена ми се качихме в него и взехме всички животни от стопанството. Водите се покачваха шест дни и седем нощи сред вилнеещата буря. Ужасният ураган разруши всичко, но когато слънцето отново изгря, нашият кораб все още плуваше. После водите спаднаха и ние се озовахме на суша, върху една планина. Тъкмо смятахме да слизаме и да се настаняваме, когато се появи бога на Ветровете и ни издуха към този остров, където съм все още, в края на хоризонта. Именно тук боговете бяха пожелали да живея аз, сам с моята жена и нашия лодкар, за да свидетелствам за времето преди потопа, който погълна всички останали хора. Сега знаеш, Гилгамеш, защо съм безсмъртен, единствен от всички родени същества.

Гилгамеш разбрал, че старецът не притежава никаква тайна и че не може да му разкрие нищо, тъй като боговете му били подарили безсмъртие без той да е сторил каквото и да е, за да го заслужи. И все пак той не искал да се откаже от намерението си. Старецът прочел решимостта в очите му и решил да го изпита.

— Може би боговете ще бъдат така благосклонни към теб, както бяха и към мен. Нима ти не извърши свръх-човешки подвизи? Нима ти единствен измежду всички смъртни не проникна на този непристъпен остров? Хайде, докажи още веднъж, че си достоен да избегнеш Смъртта: остани тук шест дни и шест нощи и се моли на боговете да те дарят с милостта да станеш безсмъртен. Но през цялото това време очите ти не бива и за миг да се затварят, защото Сънят всъщност е Смърт. Ако отстъпиш пред Съня, как би могъл да победиш Смъртта?

Нощта вече се спускала и Гилгамеш започнал да се моли. Един час устоял на изкушението на Съня. Но той бил водил множество битки, бил вървял твърде дълго през гори и пустини, твърде много бил наблягал върху прътовете, докато прекосявали водите на Смъртта; очите му се затворили и той заспал.

През нощта старецът се приближил до Гилгамеш и като видял, че спи, усмихнал се, после повикал жена си и ѝ рекъл:

— Погледни героя Гилгамеш, опитомен от умората, той спи. Такива са хората, но когато се събуди, няма да иска да си признае, че е спал. Искам да ми помогнеш, за да му предоставим доказателство, че е заспал на брега, където го оставих. Иди вкъщи и всеки ден приготвяй по един хляб и го оставяй до него. Ден след ден хлябът ще се втвърдява, после ще мухляса и по броя на хлябовете той ще разбере колко дълго е спал.

Жената така и сторила, а Гилгамеш спал седем дни и седем нощи. Накрая старецът го разтърсил и му рекъл:

— Гилгамеш, събуди се, доста отдавна вече спиш.

— Аз да съм спал? — отвърнал Гилгамеш — Лъжеш, Ут-напищи! Само за миг затворих очи, а ти искаш да изкараш, че съм спял.

Но Ут-напищи му показал седемте положени до него хляба. Първият бил побелял от мухъл, а и другите не стрували повече. Само последният, този от същата сутрин, бил все още пресен. Тогава Гилгамеш разбрал колко дълго е спал и осъзнал урока, който старецът

пожелал да му даде. Не му оставало нищо освен да се върне по обратния път в Урук и да прекара някак си годините, които му оставало да изживее.

Преди да го изпрати, старецът го изкъпал в един извор, чиито води му възвърнали силата и красотата и му подарил една блестяща дреха, която никога не се изхабявала и никога не се измърсявала. После му дал една билка, която възвръщала младостта. Но докато Гилгамеш утолявал жаждата си при един извор, изпълзяла змия и му откраднала възшебната билка. Оттогава змиите си възвръщат младостта, като се освобождават от старата си кожа.

Гилгамеш се върнал В Урук с празни ръце. Но той управлявал вече по-мъдро и по-милостиво от едно време, когато заради тиранията, му боговете пратили Енкиду, който после станал негов приятел. Той се сдобил с деца, които го утешавали, когато скърбял, а понякога му създавали ядове. Щом усетел страх от Смъртта, си спомнял блажения сън, който бил вкусил на острова на Ут-напици. И когато накрая му дошло времето да слезе в царството на сенките, той се запътил с радост към покоя и благославял Смъртта.

ПРОПУСНАТИЯТ СЛУЧАЙ

На бог Еа, който знае всичко и чиято мъдрост е безгранична, както и хитростта му, един ден му се дощяло да си има прислужник, който да не е бог, но и да не е съвсем обикновен човек. Той искал ловък, учен и благочестив прислужник, на когото да може да се разчита и на когото да поверява най-трудните задачи.

И така, той създал едно същество, което нарекъл Адапа. На пръв поглед Адапа не бил нито по-богат, нито по-беден, нито по-красив, нито по-грозен от повечето жители на Ериду. Но той притежавал знанието за всички неща. Еа го създал в своя храм и му поверил грижите по обслужването му. В очите на всички Адапа бил просто свещенослужител на Еа, поднасящ обичайните приношения и ръководещ публичните церемонии.

Но освен известните на всички задължения, Адапа от сутрин до вечер изпълнявал и доста други. Например именно той приготвял всеки ден храната на бога, като се стараел да разнообразява всеки път ястията, които му поднася. Адапа, който познавал всички науки, бил както добър готвач, така и превъзходен хлебар и сладкар. Еа всеки ден се наслаждавал на поднесените му лакомства.

Понякога Адапа ходел на лов и знаел къде точно да открие и хване най-редкия дивеч. Друг път ходел за риба и рибите, които улавял, били истинска наслада за Еа.

Тъй като бил много учен и мъдър, а в същото време бил с добро сърце, всеки идвал при него за съвет. Затова бил на почит града. Вечер излизал да се поразходи из улиците и всеки свободно можел да го заговори. Винаги завършвал разходката си с обиколка около крепостните стени, за да се увери, че постовете са по местата си, а вратите добре залостени, за да не могат крадците от равнината да се промъкнат тайно в Ериду и да го оплячкосат. С две думи, Адапа бил прочут със своите добродетели и водел праведен живот.

Един ден на градския пазар нямало нищо подходящо за вечеря на бога и Адапа решил да налови риба от близкото езеро. Но ето че тъкмо

когато рибите се струпали около лодката на Адапа, небето потъмняло и страшен ураган се извил във висините.

Адапа, който можел да вижда онова, което е недостъпно за смъртните, вдигнал глава и разпознал Птицата на бурите, която летяла над лодката му. Нейната сянка закривала слънцето, а ударите на крилете ѝ разбунвали водите на езерото. Адапа, който обикновено много добре се владеел, бил обзет от силен гняв. За известно време се сдържал, но когато проклетата птица започнала да клати лодката му и го изхвърлила във водата, Адапа вдигнал юмрук срещу нея и я проклед.

— Птицо — рекъл той, — нека крилете ти се пречупят, както се строши моята лодка!

Той не изрекъл нищо повече, но и това било достатъчно, толкова сила се съдържала в неговото проклятие. Крилете на Урагана мигновено се пречупили и цялата природа отново била мирна и спокойна.

Но след няколко дни безветрието продължавало и ни полъх не появявал нито над земята, нито над морето. На великия бог Мардук това се сторило странно и той извикал своя пратеник Илабра да го попита защо в света вече няма вятър. Илабра му отвърнал:

— Господарю, Адапа, служителят на Еа счупи крилата на Вятъра.

Мардук се разгневил. Значи някакво си създание, което не било нито човек, нито бог, някакъв слуга се е осмелил да наруши реда, който самият той, Мардук с толкова труд наложил!

— Веднага ми доведете този нещастник! — прогърмал той.

Но Еа, който усещал какъв обрат вземат нещата, дал тайни указания на своя служител. Когато Илабра дошъл да предаде на Адапа заповедта на Мардук, той го заварил в траурни одежди, с глава посипана с пепел, разпуснати и разчорлени коси и невчесана брада. В този вид Адапа бил отведен на Небето.

Еа му бил обяснил какво да стори. Казал му, че когато стигнат до портите на Небесния дворец, там ще стоят на стража две божества, Адонис и Гишзида. Казал му, че тези две божества отсъстват от Земята през сухия период преди настъпването на плодородието. Тогава те се оттегляли на Небето и оставяли Земята безродна.

И добавил, че като го видят така опърпан, Адонис и Гишзида ще го попитат как се осмелява да се представи в този вид в Небесния палат.

— Тогава — продължил Еа — ти трябва да им отговориш: „Две велики божества изчезнаха от Земята и идвам да ги търся. Заради тях съм в траур. Дойдох да моля Великия господар да ни ги върне.“ Тези ласкателства ще ти спечелят приятелството на Адонис и Гишзида, които ще ти се притекат на помощ, когато ще трябва да се защитаваши пред Мардук. Така ще бъдеш спасен, но те очаква едно последно изпитание. Мардук ще ти предложи да ядеш и пиеш, уж за да отпразнувате помирението. Но ти в никакъв случай не се съгласявай, защото това е клопка. Храната на боговете е смъртоносна за хората. Не трябва също и да пиеш, тъй като ще ти предложат водата на Смъртта. Можеш да приемеш само две неща без да рискуваш живота си: чисти дрехи вместо твоите дрипи и мазила, за да намажеш тялото си след банята.

Като се изкачвал на Небето, Адапа си повтарял и преповтарял думите на Еа, за да не пропусне никоя подробност от указанията. Когато стигнал пред Небесните порти, той наистина видял Адонис и Гишзида, които стояли на стража.

— Кой си ти? — запитал Адонис — И какво правиш тук?

— Как си могъл да се появиш в този вид в палата на боговете? — добавил другият.

— Господа — смирено отвърнал Адапа, — идвам в този вид, тъй като съм в траур. Две могъщи божества напуснаха земята. Това са Адонис и Гишзида. Идвам тук да ги оплаквам и да моля Господаря да ни ги върне!

Като го слушали да говори така, Адонис и Гишзида се почувствали изпълнени с доброжелателност към този толкова набожен човек. Те с нищо не се издали кои са, но смекчили тона си и му позволили да премине през огромните двери на Мардук. Когато влязъл в тронната зала, Адапа смирено се проснал на земята, ударил чело в плочите и зачакал да го разпитат. Не чакал много дълго. Още щом го видял, Мардук се надигнал от трона си и се провикнал:

— А, ето те и теб! Ти, който пречупи крилата на Птицата на бурите, отговаряй защо го направи!

Адапа, подготвен от Еа, не се оставил да го сплашат и простичко и почитателно казал на бога каква е истината.

— Еа, Господарю, е моят наставник. Той ме създаде такъв, какъвто съм, той ме обучи на всички науки и всички изкуства, за да му служа. Аз приготвям ежедневно храната му и се старая да му угодя с всички сили. Онзи ден бях отишъл на езерото да хвана риба за вечерята му. Водите бяха спокойни и уловът ми беше добър. Но изведнъж се появи Птицата на бурите, прогони рибата и счупи лодката ми, та едва не се удавих. Тогава кой щеше да храни моя господар? Разгневих се и без много да се замислям, прокълнах Птицата. Крилете ѝ се пречупиха и аз бях спасен.

Като чул тази толкова простичка и правдоподобна история, Мардук се замислил. Дали да ѝ повярва и да приеме, че виновникът просто е спасявал живота си и защитавал интересите на Еа? От друга страна, Мардук знаел на какви хитрости е способен Еа и се страхувал да не му се подиграят накрая, че се е оставил да бъде заблуден от един лъжец и че напразно е простил на виновника. Мардук бил потънал в размисъл, когато се намесили Адонис и Гишзида. Те били подслушвали зад вратата, чули историята на Адапа и решили, че е настъпил моментът да направят нещо за своя приятел.

— Господарю — рекъл Адонис, — Адапа не е разбойник, а благочестив човек, който се бои от боговете и ги почита. Преди малко самият той ни обясни, че идва при теб с молба и поема риска да те подразни, защото е в траур заради нас и искаше да измоли от теб да ни върнеш на Земята. Молим те, Господарю, прости му необмисленото действие, което е хиляди пъти оправдано, като се има предвид колко е жестока Птицата на бурите.

При тези думи Мардук се изпълнил с милост към Адапа и произнесъл решението си:

— Адапа е невинен. Той не ще бъде наказан.

После добавил:

— Еа е създал Адапа и е направил от него нещо повече от човек. Нека отсега нататък той бъде бог. Нека му поднесат от нашата храна и от нашия нектар. След като веднъж се е хранил и пил с нас, той ще бъде един от нас.

Виночерпците и слугите заприиждали към Адапа с препълнени блюда и чаши, но Адапа си спомнил за предупреждението на Еа и

твърдо отказал да яде и пие.

Като видял това, Мардук се усмихнал.

„Аха! — рекъл си той, — Адапа все пак си е човек, въпреки цялата му предпазливост и ученост. Той е непредвидим и глупав, предложен му е необикновен шанс, а той упорито отказва да се възползва от него и при това се смята за много мъдър. Не, Адапа не е достоен да бъде бог.“

Но той не разкрил нищо от истинските си чувства и наредил на прислугата да приготви всичко, за да изпратят Адапа на Земята. После се обърнал към него:

— Адапа, ти отказваш да бъдеш бог и може би имаш право. Ти си свикнал със Земята, а човек не променя навиците, натрупани през целия си живот, за един ден. Но ти ще бъдеш възнаграден, тъй като си справедлив и благочестив.

И понеже Адапа не обичал нищо така силно както науката, той подробно му разказал за Звездите и Небето, разкрил му причините за привидните аномалии и му разказал за тайнствените връзки между Звездите и хорските съдби. Като подарък, първо му обещал, че никога няма да бъде застигнат от смъртоносна болест. За тази цел той го оставил на специалните грижи на богинята на здравето и добавил, че той и неговите наследници ще царуват над свещения град Ериду. Затова до края на вавилонската империя свещениците от рода на Адапа все така царували над Ериду, без никога да бъдат подчинени на някой друг господар.

Адапа слязъл на Земята. Вечерта му се сторило малко тежичко отново да се залови със задълженията си и да приготвя рибните ястия за бога Еа. Често си мислел, че Еа го е подвел, че е измамил доверието му и че, давайки му прекрасните съвети как да се представи пред Мардук, той преди всичко си е мислел как да запази добре обучения си роб. На моменти дори стигал дотам да си мисли какво ли щеше да стане ако беше приел да сподели храната и нектара на боговете. Тогава Адапа въздъхвал, но тъй като бил мъдър и тъй като знаел, че изгубеният шанс никога не се повтаря, се връщал към фурните си и приготвял вкусоците, които бог Еа толкова харесвал.

ЗАВРЪЩАНЕТО НА ПРОЛЕТТА

Измежду всички богове, които даряват земята с плодородие и които всяка година връщат пролетта след опустошенията на зимата, един от най-силните бил бог Телепину. Той пръв връщал на потоците усмивката им през март, разчупвайки тъничката коричка от лед, усмирила ги в прегръдките си и карал да пеят стърчиопашките и рибарчетата сред храстите край бреговете.

Но веднъж станало така, че Телепину се разгневил силно. Лошотията на хората го обидила: те не само се скъпiali в приношенията си към него и му носели само развалените плодове от градините си и най-мършавите и болни животни от стадата си, но ги мързяло дори да се възползват от даровете на природата. Напразно Телепину карал птиците да пеят неуморно из горичките, напразно разцъфвала зеленината из полята, хората хич не бързали да орат, да сеят, да вършат необходимата работа.

И така, Телепину се разлютил страховито. Той решил да напусне Земята, да видят те тогава какво ще стане. В яда си той разменил сандалите си — обул десния на левия си крак, а левия на десния, което веднага довело до пагубни последствия. Тогава на Земята трябвало да настъпи пролет. Всеки очаквал обновлението, но то не идвало. Реките си стояли замръзнали, снегът все така покривал равнините, животните отчаяно мучали в селата, където били прекарали зимата, а провизиите и фуражът в складовете намалявали. Малките момиченца се свивали до огнището и през ум не им минавало да се впуснат по пътеките да търсят първите теменужки или първите стръкчета, пробии заледената земя. Старците все така спели до още топлата пепел, мъжете, скупчени до огнищата, непрестанно говорили един през друг, трупали думи след думи, за да убият времето и си давали мъдър и дълбокомислен вид.

Вече бил минал периодът, когато трябвало да се родят малките агънца. Скоро трябвало да се родят и теленцата, но никоя крава не давала признаци, че ще става майка. Светът бил застрашен от гибел, тъй като запасите от храна се изчерпали след тази безкрайна зима.

Хората все още се надявали и не се предавали на отчаянието, защото мъдростта им е несъвършена. Но боговете не се излъгали. Те разбрали, че катастрофата е неизбежна ако Телепину не се завърне на Земята. Слънцето им съобщило новината по време на един пир в неговия дворец. Не било нужно да им я повтаря. Всички разбирали какво очаква света ако Телепину не се появи.

Когато богът Слънце им съобщил за изчезването на своя брат, всички се втурнали по света да го търсят. Внимателно преровили долищата, горските гъсталаци, храсталаците по равнините и колибите по хълмовете. Никъде не открили и следа от него.

Всички се завърнали с наведени глави в двореца на Слънцето и признали провала си. Тогава Слънцето извикало своята любима птица, орела с пронизващия поглед, и му наредило да търси Телепину.

Орелът отлетял и внимателно огледал най-високите върхове на планините. Изучил всяка пукнатина в ледниците и водовъртежите на бързите потоци. Проникнал в пукнатините на скалите и пребродил височинните пасища. Но никъде не открил Телепину.

Хората вече били забелязали, че нещо не е наред в света. Ако агънцата не се родели, ако зърното не покълнело, какво щяло да стане? А и боговете не се чувствали много спокойни, защото хората са техни слуги и приготвят храната им. Без месото на жертвените животни, без ритуалните приношения, боговете, при все че са безсмъртни, щели да страдат и да се мъчат. Отсъствието на Телепину заплашвало да се превърне в катастрофа. И като размишлявали върху тези работи, всички богове кършели ръце, разхождали се напред-назад из Небето, което никак не оправяло нещата, а само увеличавало общата суматоха.

Един от най-неспокойните, онзи, който най-много въздишал и най-силно се отчайвал, бил богът на Ветровете. Той толкова досадил на другите със своите забележки и изблици на гняв, че Майката на боговете, собствената му майка, му рекла един ден:

— Напразно се ядосваш и се оплакваш, ние нямаме вина за отсъствието на Телепину. Ако искаш да направиш нещо, както сам твърдиш, стори го сам. Ти си по-бърз от всички нас, нищо не те спира, преминаваш през пустини, морета, планини и езера. Защо не идеш сам да потърсиш Телепину?

„Чудесна идея“, рекъл си богът на Ветровете. И без повече да чака, се отправил на път. Бродел навсякъде и все повече се

разгневявал, понеже не откривал Телепину. Прекосил цялата Земя и стигнал до един град, където знаел, че Телепину обича да отсяда.

Но напразно обикалял той из храма, който бил негова обител, избил вратата с един удар на крилото си и разпръснал пясъка из двора. Телепину бил неоткриваем. Най-сетне богът на Ветровете се завърнал в Небесния палат посрамен и наскърбен. Той седнал в един ъгъл, за да не го забелязват и на всички им станало ясно как е приключила мисията му.

След провала на своя пратеник Майката на боговете разбрала, че е настъпил моментът да се вземе някакво решение.

Тя изпратила да повикат пчелата и ѝ рекла:

— Малка пчеличке, Телепину изчезна и никой не знае къде се крие. Върви ти го потърси — всеки знае, че нищо не убягва от твоите мънички очички. Търси го така внимателно, както търсиш цветете през пролетта. Не оставяй и едно листенце непреобърнато, навестявай всеки цвят и когато откриеш Телепину, ужили го по ръката и по крака. Тогава ще му е невъзможно повече да се крие, ако спи, ще се събуди, ако се мръщи сърдит, ще избухне гневно, но най-сетне ние ще узнаем къде е.

Като чул с каква задача Великата богиня натоварила малката пчеличка, богът на Ветровете никак не останал доволен.

— Защо си въобразяваш, — рекъл той на царицата, — че щом аз не можах да го открия, малката пчела може има по-голям късмет? Та това е някакво си насекомо, мушица; колко пъти нейните крила са по-малки от моите? Не ми се вярва скоро да се завърне Телепину!

Царицата го изслушала, но не казала нищо. И пчелата, много горда, тръгнала на път. Тя радостно жужала край реките и из полята и само като я чуели, хората си казвали с усмивка: „Ето, пролетта вече не е далеч, пчелата излезе!“ Тя жужала в долините и из заспалите градини и летейки така, достигнала до една полянка, близо до град Аизина. Била доста уморена, запасите от мед, които си била взела, били на привършване (при това тя през целия път ядяла по мъничко!) и тъкмо си казвала, че скоро ще трябва да спре търсенето, когато изведнъж забелязала сред тревите Телепину, почти неотличим от дънера на едно старо дърво. Богът спял дълбок сън.

Като го забелязала, малката пчеличка усетила прилив на сили, спуснала се към ръката на бога и го ужилила, после кацнала на крака

му и там го ужилила. Той силно се разлютил като го събудили така внезапно. Първо се опитал да смачка пчелата, но тя му избягала. Побеснял, Телепину хукнал из полето, сеейки студ и сняг.

Не, не пролетта идвала, а зимата се завръщала. Уви, защо ли трябвало да открият този бог, щом той бил толкова своенравен?

Малката пчеличка незабавно се върнала при боговете.

— Открих го! — извикала тя на Царицата на боговете още отдалеч. — Но е в лошо настроение и не успях да го доведа, много е тежък за мен. Той е на една поляна край град Лизина, отвъд връх Аман. Ако с мен дойде един орел, аз ще му покажа къде се намира Телепину и той ще може да го отвлече и да го доведе тук.

Царицата признала, че съветът е добър и наредила на орела да придружи пчелата и да доведе Телепину.

И тъй, боговете започнали да чакат. Те били наясно, че дори и да се върне сред тях, Телепину нямало да им бъде полезен с нищо, докато си оставал така неотстъпчив. Наговорили се да използват магия, за да сломят съпротивата на разгневения бог. Сложили на крепостната стена съгледвач, за да им съобщи за пристигането му.

В едно прекрасно утро, когато боговете вече почти се били отчаяли, съгледвачът дал сигнал и всички се втурнали навън. На хоризонта се забелязвала само една малка точица и почти нищо не се различавало. Но точицата растяла, станала голям черен облак и се чул гръмотевичен тътен.

Колкото повече облакът се приближавал, толкова по-бурно ставало небето. Светкавици се подгонили чак до хоризонта. Боговете почти ослепели. Но сред целия този тътен ако се вслуша човек добре, се долавяло тъничкото жужене на летяща пчела.

Не след дълго бурята се успокоила и всички видели Телепину, покачен върху орела, а малката пчеличка щастливо жужала около тях. Орелът кацнал на терасата на двореца и Телепину слязъл от гърба му.

В същия миг той бил наобиколен от прислужници, които му поднасяли мед, плодове, нектар и най-прелестни ястия. Докато ядял, слугите му нашепвали откъси от песни, които звучали като приветствия за добре дошъл и покани да яде и пие, но всъщност били заклинания, които да успокоят гнева му и да възвърнат доброто му настроение. Малко по малко, дали защото напевите подействали, или защото чудесната храна и любимите напитки на боговете постигнали

обичайния си ефект, Телепину се успокоил; скоро той вече се усмихвал и дори с учудване забелязал, че си тананика. Не след дълго сам заел обичайното си място в съвета на боговете и всичко поело постарому.

Но не било така на Земята, където продължителната зима била довела навсякъде разруха. Вече нямало запаси от храна, нищо, което да предоставят на боговете и всеки с отчаяние си мислел, че Телепину сигурно няма да се завърне при тях тази година, защото приношенията не били нито многобройни, нито апетитни.

Притеснени, хората потърсили съвета на един стар мъдрец, който им отговорил, че Телепину ще се зарадва на песните им толкова, колкото и на приношенията и им казал да отидат и да подготвят празник в негова чест.

Тогава всички смъртни отворили вратите и прозорците на къщите си, сякаш пролетта вече е дошла, всички започнали да пеят една песен-заклинение, на която ги бил научил мъдрецът и в която те проклинали зимата и нощта.

После една жена донесла голям дълбок съд и пеейки и танцувайки, хората приготвили супа от брашно и от последните хранителни запаси. Най-накрая измили къщите отвътре, за да изхвърлят и последната нечистотия, измели внимателно навсякъде с метли от прищип, които после изгорили в голям общ огън на площада. Магическите напеви още отеквали в селата, когато леденият вятър започнал да омеква, по клоните се появили пъпки, а овцете и овните вдигали страшна врява пред вратите на кошарите, толкова напирали да излязат навън и да поскубят първите треви по полето. Потоците вече не били заледени, а радостно подскачали и пеели; почти навсякъде птиците се пробудили и гнездата никнели като по чудо. В средата на всеки селски двор селяните закачили на висок прът, като приношение за Телепину, кожата на първото родено агънце.

Изобилието се завърнало във всички села и във всички градове.

ПРИКАЗКА ЗА ЧУДОВИЩЕТО УЛИКУМИ, КОЕТО СТИГНАЛО С ГЛАВАТА СИ НЕБЕТО

По времето, когато господарят Мардук разделил Земята и Небето, имало един бог, наречен Алалу, който управлявал средните части на Вселената, тези между Небето и Земята. Той бил назначен на тази служба от Мардук и девет години управлявал в мир, подпомаган от верния си министър Ану, който винаги стоял в подножието на трона му и изпълнявал всяка негова повеля. Но на десетата година Ану се разбунтувал, свалил от трона Алалу и зацарувал на негово място.

Ану царувал в мир девет години. Верен министър му бил Кумарби, който му служел така предано, както той бил служил на Алалу и който, като самия него, на десетата година се разбунтувал. Но Ану, който не бил забравил миналото си, не бил изненадан от метежа на своя министър и между двамата се завързала ожесточена битка. Те се биели с всички сили, стремели се да се наранят най-жестоко и накрая Кумарби взел надмощие като отхапал долната част на ухото на Ану и я погълнал.

— Аха! — рекъл той — Цар без ухо, виждал ли е някой някога подобно нещо! Вече няма да те уважават, защото сега приличаш на крадлив роб, наказан от своя господар!

— Ти си много горд, Кумарби, че ми откъсна ухото. Но знай, че тази част от моята плът ще нараства в теб и от нея ще се родят две яростни чудовища, които в края на краищата ще ти отмъстят за обидата, която ми нанесе.

Кумарби бил ужасен от това предсказание. Всячески се опитвал да изплюе частта от ухото, но нищо не помогнало. В опиянението от победата той я бил глътнал без да я сдъвче и сега усилията му били напразни. Изпълнен с ярост и срам, той побягнал да се скрие в града Нипур. Защото усещал как в него набъбва парчето от ухото на Ану. Скоро то се разрастнало страховито.

Един ден, когато децата вече били оформени, той чул гласа на Ану, който високо от Небето викал синовете си и ги подканвал да напуснат тялото на Кумарби.

— Излезте от устата — нареждал гласът.

Но чудовищата отговорили, че това им е невъзможно, че сега били вече големи и нямало как да минат през тесния канал на гърлото.

— Тогава излезте през ухото! — предложил Ану.

— Това пък съвсем няма да стане — отвърнали чудовищата, — пътят е още по-тесен.

— Тогава измислете някакъв друг начин — заповядал им Ану. — Излезте както ви е възможно, но излезте! Имам нужда от вас, за да си отмъстя.

Чудовищата се залутали на всички страни като търсели изход, но напразно. Останали си затворени в тялото на Кумарби.

Ану разтревожен си помислил, че в края на краищата може би неговото отмъщение не ще се осъществи, ако двете деца, които той смятал да натовари с изпълнението му, не успеят да излязат. Отишъл при бог Еа, най-мъдрият и знаещия измежду боговете. Разказал му подробно цялата история и го помолил за помощ. Еа, който се чувствал поласкан винаги, когато се допитвали до него, прикрил смущението си като си придал много сериозен вид и с благосклонен тон рекъл:

— Това не е кой знае какъв проблем, сине мой, съвсем не е. Ние сме преодолявали далеч по-сериозни трудности. Непременно ще намеря начин да оправя работата.

И като успокоил по този начин Ану, той отишъл при Кумарби и тихичко извикал чудовищата. Те обаче му отговорили същото, което вече били казали на Ану и му показали, че тялото на Кумарби не притежава отвор, през който да излязат на свобода.

Тогава Еа се разгневил. Взел големия си нож, приспал с някаква магическа формула Кумарби и му разрязал корема, както се разрязва тиква. Едното от двете чудовища се измъкнало, но другото останало вътре и Еа се завърнал у дома с наполовина изпълнена мисия.

След известно време, един ден Кумарби се разхождал в полето, малко поолекнал и видял срещу него да се задава бог Еа. Той си рекъл, че случаят е удобен, за да се отърве от второто чудовище, което продължавало да расте и много го притеснявало. Смирено помолил Еа да му помогне, но той отминал без да му отвърне. Всъщност Мъдрият

доста се срамувал от неуспеха си и прикривал това, като се усмихвал загадъчно.

Кумарби бил отчаян. Може би отмъщението на Ану се състояло именно в това — да го измъчва с този проклет товар, от който вече никога нямало да се отърве. Обзет от паника, той се втурнал към богинята на Растенията, която господства над всички билки и познава мощта на тревите.

— Могъща богиньо — рекъл той, — идвам при теб с една молба. Работата е такава: в тялото ми живее ужасно чудовище, което от ден на ден става все по-тежко. Научи ме, умолявам те, как да открия лек, който да ме освободи от този мъчителен товар.

Богинята откъснала една билка от градината си и я подала на Кумарби:

— Смучи тази билка — рекла му тя — и всичко ще се оправи.

Кумарби налапал билката и внезапно се превил от силни болки, така че едва стигнал до дома си и се загърчил на леглото. Повикал жените, които обикновено помагат при раждане. При него се стекли акушерки, магьосници, музиканти, гадатели и заклинатели. Седем дни и седем нощи те припявали магически формули за лесно раждане, горили билки и обезболяващи треви. Там-тамите бумтели бясно, флейтистите извивали своите задъхани мелодии, но Кумарби все така се превивал и стенел в леглото си. Жените натискали корема му, докато най-сетне от слабините му се измъкнало чудовището. Така се родил духът на Ветровете.

Ану с радост узнал за раждането на своя втори син, онзи, на когото разчитал да отмъсти на Кумарби. И ето как намислил да се справи със своя враг.

Една вечер, когато спокойно се разхождал из полето, духът на Ветровете видял край пътя прегърбен старец, който седял и си мърморел несвързано. Духът спрял и се заслушал, защото на няколко пъти доловил името на Кумарби. Най-сетне той се обърнал към самотния старец:

— Дядо, защо си тук и на кого си толкова сърдит?

— Синко — отвърнал старецът, — аз съм бог Ану. Виж до къде ме докара лукавият Кумарби, който някога бе мой министър. Девет години той ми служи, но на десетата се разбунтува, отхапа ми едното

ухо и ме изгони от двореца. Млади юначе, пожали ме! Отмъсти за мен, защото страдам несправедливо.

Духът, който имал добро сърце и бил винаги готов за подвизи, решил да угоди на стареца. Върнал, се в къщи, запрегнал колесницата си с крилатия бик и тръгнал да се бие с Кумарби. И понеже Съдбата от памтивека била предопредила, че Кумарби ще бъде сразен от онзи, който излезе от него, духът без всякакво усилие успял да го изгони от Небето и да върне Ану на царския трон. Но насилието винаги поражда насилие. Изгоненият от Небето Кумарби започнал на свой ред да мисли за отмъщение. Най-сетне му хрумнало нещо. Той пратил един слуга при бога на Морето да го помоли веднага да се яви при него.

Богът на Морето, който бил в течение на цялата история на Ану и Кумарби, много се разтревожил. „Може би, рекъл си той, Кумарби си въобразява, че съм взел страната на Ану и иска да ме привлече в дома си и да ми стори зло. По-добре да взема предпазни мерки.“ И той отвърнал на пратеника на Кумарби, че много съжалява, задето не може да приеме поканата му, но децата и внуците му щели съвсем скоро да му дойдат на гости, за да чествуват заедно техен семеен празник. Затова най-добре било Кумарби като приятел да се присъедини към тях. Пратеникът предал поканата на Кумарби, който я приел и заел мястото си на пира, който богът на Морето набързо бил организирал. Празнували дълго, много пили и всеки бил изпълнен с благоразположение към сътрапезника си, а и към целия свят въобще. Кумарби се възползвал от царящото добро настроение и рекъл на бога на Морето:

— Господарю, пред теб стои един нещастник. Духът на Ветровете ме изгони от трона, който бях завладял и ето ме днес бездомен и нищ. Имам нужда от помощта ти, за да си възвърна царството. Какво би ме посъветвал?

— Кумарби — отвърнал му богът на Морето, — поставяш ме в много трудно положение. Нямам никакво основание да се изправам срещу Ану. Освен това ти добре знаеш какво огромно разстояние дели Небето от Морето. Как бих могъл аз да се боря успешно с бога на Небето?

Кумарби не се отказвал и настоявал с такава жар, че най-сетне богът на Морето рекъл:

— Всичко, което мога да ти кажа, Кумарби, е това: иди сега при Планината и я прегърни. Моли я, умолявай я да ти роди син и тя ще се съгласи. Когато детето се роди, то ще бъде от камък. Донеси това дете в дълбините на Морето и го постави върху дясното рамо на гиганта Упелури, който поддържа върху гърба си Земята и Небето. Детето ще расте, докато достигне небосвода и разруши Града на боговете. Небесните обитатели ще се разбягат и ти спокойно ще се възкачиш на трона си.

Кумарби благодарил на бога на Морето за мъдрите съвети, отрупал го с вежливости и подаръци и се върнал в убежището си. Още на другия ден отишъл при Планината и започнал да я моли за син. И Планината изпълнила молбата му. След няколко месеца тя го дарила със син от камък. Кумарби бил на седмото небе от радост. Богът на Морето не го бил измамил и всичко ставало точно както му бил обещал. Той взел детето на коленете си и му запял нежна люлчина песен, която бил съчинил:

*Ще станеш, детко мой, голям —
като баща си, като мама.
Ех, сине, сладка като мед е
омразата ми към Небето.
Небето със юмруци ти
заблъскай и го разруши.*

Внезапно, с рязък жест, детето бутнало една ваза, която стояла на съседната маса. Вазата паднала и станала на прах. Това се сторило добро предзнаменование на Кумарби, който подел песента си:

*Детенцето ще порасте,
ще стигне синьото Небе.
И Куми кански ще пищи,
че детко ще го разруши.
Тъй отмъщението сладко
ще радва неговия татко.*

И за да увековечи своите добри намерения, той решил да го нарече Уликуми, което означава приблизително „Рушителят на града Куми“.

Трябва да знаете, че Куми бил любимият град на духа на Ветровете. След това Кумарби повикал богините, отговарящи за възпитанието на децата и ги помолил да отнесат малкия Уликуми в дълбините на Морето и да го поставят на дясното рамо на гиганта Упелури. Младите момичета си тръгнали с детето на ръце, съпроводени от пожеланията на Кумарби синът му да расте и да расте и ръста му да се измерва не с лакти, а с километри.

Дойките на Уликуми били много затруднени, защото никога не били се грижили за каменно дете. Те решили да се обърнат за съвет към Енлил, който живеел в Нипур и бил много могъщ и мъдър бог. Енлил взел детето в ръце, погледнал го отдясно, погледнал го отляво, подушил го и после го върнал на дойките, поклащайки глава.

— Това дете никак не ми харесва — рекъл той. — Горко на дойките му. Това не е божествено дете, а чудовище, заченато в гняв. Възжелавайки това дете, Кумарби е пожелал инструмент за отмъщение на врага си, а не син. Да, истината е, че цялата тази работа много ме безпокои, нищо добро няма да излезе.

Дойките още повече се притеснили, но тъй като се боели да пренебрегнат заповедта на Кумарби, побързали да отнесат детето в дълбините на Морето и го поставили върху дясното рамо на гиганта Упелури. После, като не знаели как да нахранят едно каменно създание, което нямало уста, те го изоставили там.

При все че не поемало никаква храна, детето започнало да расте, отначало бавно, после по-бързо — след няколко дни главата му се подала над водата, после раменете. Скоро се появили и гърдите му, а след два месеца водата стигала едва до кръста му.

Веднъж по обяд, когато Слънцето за миг спряло да си почине високо в небето и да огледа своите владения, то забелязало каменното дете. От високата планина Ливан Слънцето погледнало далеч на запад и видяло как от Морето се подава гигантски каменен стълб, който вече бил преполовил пътя до Небето. Той растял с всеки миг и скоро щял да достигне небосвода.

Без да губи време, богът на Слънцето се отправило към град Куми, където живеел духът на Ветровете, за да му разкаже какво е

видял. Духът на Ветровете разбрал, че Кумарби ще си отмъсти и горко заплакал. После, придружен от сестра си Ищар, богинята на красотата, тръгнал за Ливан, за да види със собствените си очи врага. Те пътували цяла нощ и на сутринта стигнали до върха на Ливан. Онова, което видели, ги вцепенило. Слънцето не било преувеличило нищо, от вечерта чудовището било пораснало още повече. Оставало съвсем малко и главата му щяла да достигне Небосвода. Духът на Ветровете бил по-отчаян от всякога.

— Всяко друго чудовище — казал той — бих могъл да победя с обичайните оръжия. Кой не се страхува от бурята, урагана, гръмотевицата? Но кой би могъл да срази каменен стълб?

Ищар изобщо не се стреснала. Тя уверила брат си, че лесно ще победи чудовището. Взела една тамбурина и тимбали, грациозно съблякла копринената си дреха, спуснала се от върха на Ливан и се плъзнала в гъвкав танц по гребена на вълните. Рибите наизлезли от дълбините, тюлените примрели от удоволствие, а вълните сякаш задържали дъха си, за да не изпуснат нищо от тази божествена гледка.

Но вълшебният стълб не обърнал глава към нея. Изглеждал погълнат от единствената си задача да расте безспир и да достигне Небето, за да го разруши. След като танцувала цял час без отдих, Ищар се почувствала уморена и разбрала, че не е постигнала нищо. Отчаяла се и се върнала при брат си, който я чакал на брега. Духът на Ветровете нямало какво да направи, освен да поведе битка с обичайните си оръжия, при все че знаел какъв ще бъде изходът от нея. Той извикал седемдесетте бога, които живеели в Небесния палат, запрегнал колесницата си с най-силните крилати бикове и се хвърлил срещу чудовището Уликуми, което все така растяло и растяло.

Богините и най-вече изящната Хеба, жената на духа на Ветровете, очаквали края на битката, изправени по крепостните стени на двореца. Те видели отдалеч как облаци покриват небето и как светкавици раздират небесните висини. Чували стенанието на вятъра и бесните удари на крилете на божествените бикове. Но малко по малко пристъпите на бурята се укротили, светкавиците помръкнали, ветровете се усмирили. За миг Хеба помислила, че те са победили, но дори не успяла да се зарадва, защото чула поредица от тъпи удари, които сякаш разтърсвали основите на Небесния дворец. Богинята

разбрала, че чудовището не е победено. То се мъчело да пробие Небето с главата си като с таран.

Тя изтичала панически в най-високата кула и изкачила всичките стъпала, за да повика вестносеца Такити и да го прати за новини на бойното поле. Такити тъкмо се канел да тръгва, когато пред него изникнала огромната глава на Уликуми. Той бил успял да си пробие път. В този миг отекнал ужасен вик. Духът на Ветровете оплаквал поражението си.

— Ние сме загубени! — извикал той. — Ние сме загубени!

Нощта се била спуснала още докато траела битката. Сега приближавало утрото. Но как унило щяло да огрее Слънцето руините на Небесния дворец! Духът на Ветровете бил отчаян. Тогава на неговият съветник Тасмису му хрумнала великолепно идея:

— Преди да се признаем за победени, нека да поискаме съвет от бог Еа. Той е мъдър, познава всички хитрости, а и ще загуби не по-малко от нас ако дворецът на Безсмъртните бъде разрушен.

Духът на Ветровете веднага напуснал полесражението и като размахал с все сила криле, се насочил към Еа. Еа вече знаел всичко. Не се и наложило го молят да се намеси. Първо се отправил към бог Енлил, за да се опита да го привлече на тяхна страна. Но Енлил си спомнил странното бебе Уликуми, което някога му били донесли и отказал да се бие с него.

Тогава Еа се спуснал в глъбините на Океана при Упелури.

— Упелури — рекъл му той, — не осъзнаваш ли на какво престъпление ставаш съучастник? Това каменно дете, което стои върху рамото ти, се е превърнало в гигант, чиято глава в този момент руши дома на Небесните богове. Ако не ни помогнеш, целият Свят ще пострада. Моля те за едно единствено нещо: само малко да се поразкършиш, за да загуби равновесие Уликуми и да се сгромоляса в бездната.

— Господарю Еа — отвърнал гигантът, — много мъдър си ти и приказките ти са прекалено учени като за мен. Пък и бързо говориш. Откак се помня, стоя тук да поддържам Вселената и никой не се е сетил да дойде поне за малко да ми прави компания, та почти съм забравил как се употребяват думите и мисълта. Никога не съм бил особено интелигентен, но напоследък съвсем оглупях. Впрочем, дори и да исках, не бих могъл да помръдна рамото си, понеже е схванато. А

и какво ме интересува мен онова, което става горе, в Света, чиято светлина дори не достига до мен? Толкова отдавна поставиха Небето и Земята върху раменете ми, че едва си спомням кога беше то. Когато господарят Мардук взе магическия нож, за да раздели Водите от Земята и от Небето, аз нищо не подозирах. Откъде-накъде да се занимавам сега с работи, които не ме интересуват!

И като обърнал глава настрани, той потънал в сън.

Но враждебните слова на бога свършили добра работа на Еа. Те разбудили в него един спомен и в главата му изведнъж се родила идея. Възможно най-бързо той се изкачил на Небето и събрал най-старите богове, които успял да открие — съюзниците на господаря Мардук от времето на Сътворението.

— Бързо — наредил той, — заведете ме на мястото, където Мардук пази съкровищата си и произнесете вълшебните думи, за да се отворят вратите.

Боговете били малко учудени, но понеже съзнавали колко е опасен Уликуми, се подчинили на Еа и го завели в подземните бездни, пред пещерата на Небесното съкровище. Не без усилие те си припомнили вълшебните думи, произнесли ги и каменната врата се отворила и открила входа. Тогава Еа, по-бърз от светкавица, се втурнал в пещерата и веднага излязъл, държейки в ръка легендарния магически нож, който някога бил послужил на Мардук, за да раздели Водите на Небето и тези на Земята. И като оставил боговете да се дивят на бързината му, той се спуснал в дълбините на Океана при Упелури, който бил заспал. Много предпазливо Еа се промъкнал зад гърба на великана, надигнал се до рамото му и с един-единствен удар на вълшебния нож отсякъл глезените на Уликуми, който се сгромолясал в морето.

Нетърпеливи да се насладят на победата си, духът на Ветровете и неговите помощници се нахвърлили върху падналото чудовище и разтрошили с огромните си боздугани каменното му тяло. Знамението със счупената ваза се оказало вярно, но нито Ану, нито духът на Ветровете, нито градът Куми били на парчета. На прах станал синът на Кумарби и на Планината; предсказанието се обърнало срещу него, злите помисли и желания на Кумарби предизвикали единствено собственото му крушение.

Редът в света бил възстановен. Боговете запълнили дупката, която Уликуми бил пробил в Небесната крепостна стена и всичко тръгнало постарому.

ПОРАЖЕНИЕТО НА ДРАКОНА

Богът на Ураганите и Драконът, който владее реките и езерата на Земята, един ден се скарали поради някаква неизвестна за нас причина. Може да е било, защото всеки от тях си въобразявал, че е по-могъщ от другия. Драконът твърдял, че единствен той може да предизвика невиждано наводнение и да посее навсякъде смразяващата пустота на Смъртта. А пък Ураганът разправял, че само той притежава тази ужасяваща способност. Както и да е, те двамата никак не се обичали и един летен ден стигнали до бой.

Гледката била ужасяваща. Богът на Ураганите се нахвърлил срещу неприятеля си с вятър и градушка. Драконът се извивал на всички страни из блатата; лъскавият му гръб проблясвал като светкавица, отдалеч се виждало как изправя заострената си глава сред тръстиките и се опитва да ухапе крилатия бог.

Спечелил Драконът, тъй като успял да изтръгне очите и сърцето на духа на Бурята и ги скрил дълбоко в бърлогата си.

Богът на Урагана не умрял, — той бил безсмъртен — но дълбоко страдал, най-вече защото честолюбието му било наранено. Той дълго време се крил в дома си и се чудел как да върне очите, сърцето и достойнството си. Най-сетне решил да действа чрез хитрост — един стар оракул му бил предсказал, че той самият не ще може да отмъсти на врага си, но ако му се роди син от смъртна жена, той ще успее да проникне в къщата на Дракона и да вземе очите и сърцето на баща си.

И така, един ден всички видели как богът на Ураганите се измъкнал с труд от небесното си жилище и бил откаран на Земята. Завели го в едно бедно селце да поиска дъщерята на скромен селянин. Човечецът много се зарадвал, че ще задоми детето си за бога, който бил така могъщ, ако и да бил сляп и без сърце (впрочем, за второто не знаел никой освен самия бог). Вдигнали сватба, а след няколко месеца им се родил син. Радостта, че има син, за известно време накарала бога да забрави каква била причината да пожелае поколение. През пролетните и летните вечери хората го виждали как се занимава с

малкото момче и го подрусва на коленете си, а през зимните нощи му разказвал дълги приказки край огъня.

Радостта от бащинството почти възвърнала сърцето му. Но когато детето пораснало, богът на Ураганите си спомнил унижението си и повече от всякога възжелал смъртта на Дракона.

Скоро се случило онова, което Съдбата била отредила. Синът на бога се запознал с една девойка, колкото красива, толкова и добродетелна. Те се влюбили един в друг, както подобава на възрастта им, но това момиче било не друго, а дъщерята на самия Дракон. Двамата млади се обичали и решили да се оженят. Бащата на момъка, без да му казва, че ще се жени за дъщерята на неговия смъртен враг, с радост дал съгласието си, като поставил едно-единствено условие: да получи от бъдещия тъст в зестра очите и сърцето на бога на Ураганите.

Малко учудено от подобно искане, (защото не знаело за истинската природа на баща си) момчето отишло при Дракона и поискало ръката на дъщеря му. Драконът се съгласил и го запитал какъв сватбен дар иска да получи.

— Очите и сърцето на бога на Ураганите.

Без да подозира нищо, Драконът веднага му ги дал и като послушен син младежът ги отнесъл на баща си.

След няколко дни, благодарение на сръчни лекари и с помощта на магически напеви, богът на Бурята възвърнал зрението и сърцето си. Тогава той отново слязъл към блатата и предизвикал Дракона. Но този път, поучен от някогашното поражение, така умело прикривал атаките си, че след ожесточена борба успял да надхитри своя противник и го убил.

Случило се обаче така, че в навечерието на битката била сватбата на сина и дъщерята на двамата врагове. Когато на другия ден младият мъж чул шума от двубоя и научил за смъртта на своя тъст, той осъзнал ролята, която му били отредили в тази история и дълбоко се засрамил. Нима не бил предал, макар и неволно, онзи, който го посрещнал с добрина, приел го в къщата си и го направил свой зет? И като целунал за последен път любимата си жена, той отишъл на брега на реката и се хвърлил във водите ѝ. Така загинал синът на бога на Бурята, когото баща му пожелал да използва за своето отмъщение, но който се бил научил да живее сред хората и бил закърмен с чувството за чест и

милосърдие — добродетели, които по онова време боговете въобще не познавали.

ПРОКЪЛНАТИЯТ ЛОВЕЦ

Имало едно време в планините на Аман един млад мъж, наречен Кеси. Той бил най-ловкият ловец, който някога се е раждал. Загубил баща си още като дете и за да изхранва обичната си майка, от малък се научил да преследва дивеча в планината. Не помнел някога да се е връщал с празни ръце вкъщи. Дивечът не само стигал, за да са сити той и майка му. Често оставало и за продан на хората от съседното село, а понеже младежът бил много благочестив, носел от него в храмовете на боговете. Заради това те закриляли всяко негово начинание.

Но се случило така, че Кеси се влюбил в едно момиче, малката Шинталимени (дали ѝ това име, защото била най-малката от седем сестри, а на езика на тази страна „седем“ се произнася Шинт). Шинталимени била толкова нежна, толкова очарователна и жизнерадостна, че той съвсем загубил ума си по нея. Докато били само сгодени, ходел на лов, за да ѝ поднесе всякакви скъпи животни и редки птици. Но когато се оженили и тя по цял ден била в къщата му, той спрял да излиза. Не се отправял вече на дълъг път с угасването на звездите, не се завръщал в тъмна нощ, когато уморените кучета едва се влачат, превит под тежестта на някоя сърна или глиган. Кеси вече не ловувал, олтарите на боговете останали без приношения, семейният килер за храна бил празен. Кеси часове наред съзерцавал жена си и не мислел за нищо друго освен за хубостта ѝ.

След няколко дни майката на Кеси го извикала настрани и му рекла:

— Кеси, женитбата те промени. Някога не минаваше ден без да отидеш на лов и бяхме щастливи. А сега от ловец ти се превърна в дивеч. Хвана се в капана, ти, момчето ми. Майка ти е гладна, боговете — непочетени, а ти се занимаваш само с тая малка никаквица!

Кеси силно се засегнал от тези упреци. Още на другия ден тръгнал на лов, но несполуката го преследвала цял ден. Не срещнал нищо, дори един-единствен заек, даже и най-малкото стадо диви кози.

„Ех, — рекъл си той — утре ще потръгне по-добре!“ Но на другия ден се повторило същото и бедният Кеси толкова се засрашил, че не посмял вечерта да се прибере вкъщи. Продължил да скита през хълмове и долища в търсене на невидимия дивеч. Три месеца бродил така, едва хапвал по някой див плод и пиел изворна вода. Отслабнал и почернял, кучетата му станали на дръгливи псета. Късметът така и не му се усмихнал. Кеси не срещнал никакъв дивеч — изглежда боговете не могли да му простят, че ги е пренебрегнал и го били проклели.

Една вечер, по-уморен от когато и да било, той заспал под едно дърво, без да знае, че това било любимото място на гномите. Гномите били стопани на Планината и врагове на хората. Най-обичали да погаждат злобни шегички на непредпазливците, престъпили границите на владенията им. Един гном забелязал заспалия Кеси и извикал братята си. Около ловеца се извил буен танц. Дребните създания много се забавлявали, докато се чудели какво наказание да измислят за бедния Кеси. Надделяла идеята да го разкъсат.

— Хи-хи! — рекли те — Ловецът се обърна на дивеч! Той е изял толкова зайци, яребици, диви кози! Нека сега него да изядат!

Те вече затягали обръча около Кеси... Тогава от ствола на дървото, под което спял ловецът, се разнесъл ужасен вик и ги стреснал. Това бил мъртвият баща на Кеси, който бродел наоколо. Защото трябва да знаете, че душите на мъртвите бродят на воля из планините, по същите места, където живеят гномите. Като забелязал опасността, дебнеща сина му, бащата бил решил да се намеси.

— Гноми — изрекъл гласът, — защо искате да разкъсате този ловец? Какво ще спечелите от смъртта му? Не е ли по-добре да го съблечете — да му вземете наметката, например? Тогава той ще студува и ще разбере, че сте искали да го накажете. И скоро ще се прибере у дома си и ще ви остави на мира.

Идеята страшно се харесала на гномите. Те са непоправими крадци, винаги готови да грабят каквото им попадне, а една мъжка наметка за тях била неочакван дар. Защото гномите са ниски — около четирима един върху друг се приближават до човешки ръст — и с една мъжка наметка, особено широка като тази на Кеси, могли да се облекат пет-шест от тях. И така, след дълго дърпане и боричкане, смях и караници, гномите най-сетне успели да отмъкнат наметката и да

изчезнат, досущ като крадци, каквито всъщност били. А Кеси все така си спял.

Най-сетне мъглата се вдигнала и студът го пронизал. Той посегнал за наметката си, но нея я нямало. Поровил в тревата. Напразно. Тогава разбрал, че е станал жертва на гномите и се уплашил. Набързо събрал оръжията си, подсвирнал на кучетата и се прибрал у дома.

Вкъщи майка му и жена му го чакали и били смъртно уплашени от тримесечното му отсъствие. Като го видели, място не могли да си намерят от радост, макар да ги смущавал окаяният му вид. А по това, че не носел дивеч, а и наметката му я нямало, двете познали, че му се е случило някакво необикновено приключение.

Понеже били мъдри жени, те не му задавали никакви въпроси. Кеси заживял отново в дома си. Но никога вече не споменал за лов.

Една нощ Кеси сънувал сън. Отначало му се сторило, че стои пред яка дъбова порта, обкована с желязо и обсипана с остри шипове. Приискало му се да влезе и почукал, но вратата си оставала затворена. После се озовал в двора на някаква ферма, където се суетели слугини. Изведнаж гигантска птица се спуснала върху една от тях и я отнесла в ноктите си. Всичко изчезнало, а Кеси се озовал сред поле, където се трудели мъже. Огнена стрела паднала от небето точно върху един от работниците. Най-сетне Кеси се видял сред едно странно събрание: около лагерния огън, в полумрака били насядали всички негови предци и мълчаливо го наблюдавали.

На сутринта Кеси се събудил разтреперен. Той веднага отишъл да разкаже съня на майка си и ѝ доверил безпокойството си. Старата жена се помъчила да го успокои.

— Това са само сънища, малкия ми, нищо повече, кой знае какво означават те! Най-тъжните обикновено крият някакво радостно предзнаменование. Най-много трябва да се притесняваш, когато сънищата са хубави, тогава носят лоши предизвестия!

Тя май не вярвала съвсем на всичко, което наговорила, но Кеси се оставил да го убедят и поуспокоен се прибрал вкъщи. За всеки случай майка му му връчила едно кълбо от синя вълна като талисман, за да го предпазва и същия ден Кеси тръгнал на лов.

Ловът му не бил по-удачен от предишните. Дивечът все така се криел от него и той не успявал да го издебне. Прекосил същите долини

и хълмове като предния път и отново страшно се изморил. И когато вече бил смазан от умора и почти припадал от изтощение, изведнъж се озовал пред портата от съня си. Всичко било същото: железният обков, разположението на шиповете, каменните стълбове, В които били зазидани крилата. В един миг помислил, че сънят му продължава и че без да усети, пак е заспал. Но напразно се щипел, дърпал за косите, повдигал клепачите си: видението не изчезнало и той се убедил, че наистина е буден.

Тогава погледнал по-внимателно и видял, че две чудовища пазят ватата. От едната страна стоял огромен навит дракон, а от другата — харпия с разперени криле, която изглеждала заспала. Кеси се изплашил, но тъй като никое от чудовищата не помръдвало, той се приближил на пръсти, като да възнамерявал да изненада заек в бърлогата му. Хванал дръжката на вратата и се опитал да я отвори, но тя била заключена и не поддала. Почукал тихичко: нищо не помръднало. Драконът останал неподвижен, харпията все така дремела. Кеси решил да почака някой да дойде и да му отвори.

Кеси бил стигнал пред портата на свечеряване. Малко преди разсъмване, в далечината заблещукала светлинка. Тя започнала да се приближава, докато се превърнала в непоносимо сияние. Заслепен, Кеси затворил очи и когато отново ги отворил, пред него стояло младо същество с невиждана красота, искрящо от светлина и с една глава повисоко от него. То държало в ръката си златен ключ.

— Господарю — рекъл Кеси (който веднага разбрал, че пред него стои безсмъртен), — вече цяла нощ бдя пред тази порта, не би ли я отворил и да ме пуснеш да вляза вътре?

— Не — отвърнало съществото, — ти си човек. Никой смъртен не може да прекрачи тази порта, тъй като отвъд нея се простира страната на Мъртвите. Който прекрачи този праг, не може повече да се върне на Земята.

— А ти, Господарю — попитал Кеси, — не можеш ли да отвориш тази порта?

— Аз — отвърнал странникът — съм Слънцето.

И като завъртял ключа в ключалката, той отворил вратата и влязъл. Вратата се захлопнала след него и разочарованият Кеси останал отвън.

От другата страна душите на мъртвите се събрали да приветствуват Слънцето при неговото завръщане в имението му. Сред тях бил и Удипшари, собственият тъст на Кеси, бащата на младата невеста, заради чиято любов бедният ловец си бил навлякъл проклятието на боговете. Удипшари чул словата, които зет му отправил към Слънцето от другата страна на вратата и не можел повече да сдържа нетърпението си. Приживе Удипшари бил най-непоправимият бърборко в цялата област. Той умрял в доста напреднала възраст. Всички го помнели как стои с тоягата си под голямото дърво на селския площад, заговаря всеки минувач и го разпитва за новините от областта. След смъртта си бил все същият любопитко. Едно от най-големите неудобства на смъртта за него било, че нямало как да научи какво става в селото му. Като чул гласа на зет си, той си рекъл, че най-сетне ще може да се осведоми за всичко и когато вратата се затворила, той паднал на колене пред Слънцето:

— Добри ми господарю, боже Слънце — рекъл той, — не се ли намира в този миг зад тази врата Кеси, ловецът?

— Така е — отвърнало Слънцето — той е.

— Не поиска ли той да влезе с теб и да ни погостува?

— Тъкмо това ме помоли — отвърнал богът.

— И ти не пожела да удовлетвориш желанието му?

— Много добре знаеш, че никой смъртен не може да проникне тук, без да загине.

— Добри ми Господарю, нима не можеш да направиш едно изключение, едно мъничко изключение за Кеси, за да ми доставиш удоволствие?

— Удипшари, законите на боговете са неотменими и аз не мога да направя никакво изключение. Ако Кеси влезе тук, той не ще излезе жив.

Добрият Удипшари не искал смъртта на Кеси. Рекъл си, че дъщеря му има нужда от мъжа си — особено ако имали вече дете. Дали наистина имат дете? Този въпрос го тормозел и той отново се замолил:

— Господарю Слънце, само минутчица, само да му задам един-два въпроса. Ще се опитам да не го пускам вътре. Само ще откrehна вратата, за да мога да му говоря и той да ме чува.

На Слънцето вече ужасно му било омръзнало от молбите на стареца, пък и хич не го интересувало дали Кеси ще влезе в царството на Мъртвите: той така или иначе щял да се постарее да не го пусне навън.

— Е, добре. Така да бъде! — рекъл най-сетне богът на Слънцето. — Нека Влезе и мине по подземния коридор до Източната порта — там ще го чакам. Но да не го задържаш много с проклетото си бърборене. И внимавай да не ти се изплъзне! За по-сигурно му вържи китките и глезените и за миг не го изпускай от очи. Покажи му каквото искаш, заведи го навсякъде, сякаш вече е един от вас. И когато задоволиш своето и неговото любопитство, върни ми го, за да го убия.

Удипшари с радост чул тези слова, при все че те означавали смъртна присъда за неговия зет. Любопитството стояло над всичко, над всякакви други чувства и му се струвало, че би могъл да се съживи като чуе новините от село. Той приел условията на бога и тогава вратата сама се отворила пред Кеси, който доверчиво влязъл във Владенията на Мъртвите. Намирал се пред дълъг и тесен коридор, а входът му бил много по-тъмен от нощния мрак отвън, в царството на Живите. Удипшари се възползвал от този момент и се хвърлил към него, завързал му китките и краката и го отрупал с въпроси:

— Как се чувства този и този, ами онзи? Ами старата съседка, почина ли или е още жива?

И така Кеси бил принуден да му разкаже с най-малки подробности всичко, което се било случило на хиляди километри наоколо след неговата смърт. А когато не бил съвсем сигурен за точните имена, старецът бързо му ги прошушвал. Слънцето вече се било отдалечило към дъното на тунела и едва се забелязвала една светеща точица, която бързо гаснела. Скоро настанал пълен мрак, но старецът увличал Кеси, който едва вървял, влачейки вързаните си крака и се спъвал във всяко камъче.

Внезапно на един завой в тунела блеснала светлина, идваща от една странична пещера. Кеси видял абсолютно същата сцена, която бил наблюдавал в съня си: голяма група души се суетели около пламтящ огън и се грижели за поддържането му в пълна тишина. Кеси се обърнал към своя водач и го попитал какво означава това.

— Това са — отвърнал Удипшари — ковачите на Урагана, които приготвят гръмотевиците и светкавиците за своя господар.

И старецът се опитал да го повлече нататък. Но Кеси се възпротивил и спрял. Той усетил допир от нещо мъхесто и влажно, сякаш огромни прилепи го докосвали, летейки около него. В същото време дочул плясък на криле, който го ужасил.

— Няма страшно — рекъл старецът. — Това, което чуваш, са птиците на Смъртта — те отнасят душите на мъртвите. Минал съм оттук, ще минеш и ти.

И той така зловещо се закикотил, че кръвта на Кеси се смразила. Тогава си спомнил съня, в който птица отнасяла слугиня в ноктите си. Изведнъж му просветнало: боговете му били изпратили няколко предупреждения, разкривайки в съня му съдбата, която го очаквала. Но той не пожелал нищо да чуе, не се опитал да разбере смисъла на съновиденията, не обърнал внимание на проклятието, което го било настигнало — поискал да живее както някога и по този начин предизвикал съдбата. И сега бил жестоко наказан. Все пак малко се поуспокоил като притиснал силно до себе си синьото вълнено кълбо — талисмана, който майка му му била дала. Но дали това кълбо имало силата да го спаси от Смъртта? Нима не била майка му тази, която го изпратила на лов въпреки неблагоприятните знамения? Кеси се мятал между ужаса и бледата надеждица.

Вървели, вървели... На Кеси започнало да му се струва, че никога няма да спрат. Накрая стигнали до една врата. Там ги очаквал богът на Слънцето. Той се обърнал към ловеца:

— Това, Кеси, е краят на тунела на Мъртвите. Тук е прагът на Зората — през тази врата излизам всяка сутрин и тръгвам по Небесния път, за да светя на Света. Отвъд е светът на Живите, но ти вече не можеш да се върнеш там, защото премина прага на Залеза и позна тайните на Отвъдното. Мигът на твоята смърт настъпи.

Като чул смъртната присъда, Кеси бил обзет от ужас, проснал се по очи пред бога и зацелувал коленете му.

— Господарю Слънце, аз съм млад, имам жена, която обичам и която ме обича. Тя ме очаква в нашата къща. Как ще живее ако не се върна? Не е честно да умра! Невинен съм, не съм извършил никакво престъпление. Колко пъти, Господарю Слънце, съм оставял на твоя олтар ритуалните приношения, колко пъти съм давал на боговете най-добрата част от лова си, като се задоволявах с по-оскъдните парчета и не толкова вкусните меса! Първо гномите от планината ме измъчваха и

ми отнеха наметката. Трябва ли сега и да умра, без дори да зная какво е престъплението ми, в какво съм прегрешил?

При тези думи Слънцето усетило как в него се прокрадва нещо като съжаление към този нещастен ловец, замесен без да подозира в едно приключение, което нито можел да предвиди, нито да предотврати. Замислил се богът колко несправедлива е понякога Съдбата.

— Кеси — казал накрая, — знам, че си невинен. Но благоразположението на боговете е като тяхното проклятие: то прилича на гръмотевицата — пада, където си иска и никой смъртен не може да разбере защо точно там. Дълго време ти си бил щастлив и си се връщал натоварен с дивеч от всеки лов. После времената са се променили и ти си загубил късмета, с който толкова си се гордеел. И вместо да останеш в мир при жена си, за да те дари със син, комуто да предадеш изкуството си, си последвал съвета на майка си и си пожелал отново да тръгнеш на лов. Ти не си извършил престъпление наистина, но си се опитал да насилиш Съдбата. Отминал си предупреждението на гномите. А трябваше да разбереш, че в Планината те дебне твоята смърт. Не, Кеси, не обвинявай Съдбата, тя прояви великодушие към теб като на няколко пъти те предупреди. Виновна е единствено гордостта и упоритостта ти. Но — какво да се прави — не всеки в този свят е дарен с проникателност и мъдрост. Това малко кълбо вълна, което стискаш като най-скъпо съкровище, доказва, че любовта към майка ти те е водела и е крепяла упорството ти. В сърцето ти няма злина, при все че разумът ти е заслепен. Никой смъртен, видял тайните, които ти откри, не може да се върне на Земята, но аз ще проявя милост. Вместо да останеш затворен в тъмния тунел на Нощта, ще можеш вечно да живееш на Небето сред звездите, с онази, която обичаш.

И Слънцето повело със себе си ловеца Кеси и го оставило сред звездите заедно с неговата възлюблена. Това е съзвездието, което ние наричаме Орион и което до ден-дневен блещука в небето. Що се отнася до Удипшари, любопитния старец, той и до сега е безутешен, че не може да открие дъщеря си в Ада, за да научи пресни клюки от селото.

Издание:

Пиер Гримал. Приказки и легенди от древни времена: Приказки
и легенди от древен Шумер

Първо издание

Превод: Мария Груева

Редактор: Сибила Влайкова

Худ. оформление на корицата: Веселин Павлов

Издава „АБАНОС“ ООД, София, 1998

Печат „ПОЛИПРИНТ“ ЕАД, Враца

ISBN: 954-9511-02-2

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.